

**IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA
CENTRALNOG KLIRINŠKO DEPOZITARNOG DRUŠTVA AD
za 2021. godinu**

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

SADRŽAJ

1.	OPIS POSLOVNIH AKTIVNOSTI I ORGANIZACIONE STRUKTURE	3
2.	PREGLED REALIZOVANIH POSLOVNIH AKTIVNOSTI.....	10
2.1.	USLUGE CENTRALNOG REGISTRA	10
2.2.	USLUGE CENTRALNOG DEPOZITARA ZA KLIRING I SALDIRANJE	13
2.3.	USLUGE IZVJEŠTAVANJA.....	17
3.	ANALIZA FINANSIJSKOG POLOŽAJA I REZULTATA POSLOVANJA	17
4.	MJERE ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE	24
5.	PLANIRANI BUDUĆI RAZVOJ	25
6.	PODACI O AKTIVNOSTIMA ISTRAŽIVANJA I RAZVOJA	26
6.1.	Istraživanje i razvoj	26
6.2.	Ulaganje u obrazovanje zaposlenih	27
7.	INFORMACIJE O OTKUPU SOPSTVENIH AKCIJA, ODNOSNO UDJELA.....	28
8.	POSLOVNE JEDINICE	28
9.	PODACI O FINANSIJSKIM INSTRUMENTIMA OD ZNAČAJA ZA PROCJENU FINANSIJSKOG POLOŽAJA I USPJEŠNOSTI POSLOVANJA	28
10.	CILJEVI I METODE ZA UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM.....	31
11.	INFORMACIJE O IZLOŽENOSTI RIZICIMA CIJENA, KREDITNIM RIZICIMA, RIZICIMA LIKVIDNOSTI I RIZICIMA NOVČANOG TOKA	32
12.	CILJEVI I POLITIKE U UPRAVLJANJU FINANSIJSKIM RIZICIMA, RIZICIMA I NEIZVJESNOSTIMA POSLOVANJA	34
13.	SISTEM UNUTRAŠNJE KONTROLE CKDD I UPRAVLJANJE RIZIKOM U ODNOSU NA POSTUPAK FINANSIJSKOG IZVJEŠTAVANJA	40
14.	KODEKS KORPORATIVNOG UPRAVLJANJA.....	42

Sadržaj tabela:

Tabela 1. Struktura akcionara CKDD-a na dan 31.12.2021.g.	5
Tabela 2. Članovi Odbora direktora CKDD-a	7
Tabela 3. Broj i vrijednost upisanih vlasničkih pozicija kao posljedica netržišnog pravnog prenosa ili promjene.....	11
Tabela 4. Vrsta i vrijednost finansijskog instrumenta koji se čuva u sistemu CKDD-a.....	13
Tabela 5. Obim i vrijednost saldiranih trgovina na sekundarnom tržištu, po vrsti finansijskog instrumenta	13
Tabela 6. Pojedinačno učešće investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija u broju i vrijednosti saldiranih poslova na strani kupovine	15
Tabela 7. Pojedinačno učešće investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija u broju i vrijednosti saldiranih poslova na strani prodaje	16
Tabela 8. RACIO POKAZATELJI.....	21
Tabela 9. Kategorija rizika, vjerovatnoća i uticaj	33
Tabela 10. Rangiranje rizika.....	34
Tabela 11. Tretiranje rizika i opis	35
Tabela 12. Registar rizika i ocjena inheretnog rizika	35

Sadržaj grafikona:

Grafik 1. Organizaciona struktura CKDD-a.....	6
Grafik 2. Registracija emisija finansijskih instrumenata.....	10
Grafik 3. Broj upisanih vlasničkih pozicija kao posljedica netržišnog pravnog prenosa ili promjene	12
Grafik 4. Deset najvećih država porijekla stranih investitora	12
Grafik 5. Pojedinačno učešće investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija u broju saldiranih poslova na strani kupovine	14
Grafik 6. Pojedinačno učešće investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija u broju saldiranih poslova na strani prodaje.	17

Sadržaj finansijskih iskaza:

Finansijski iskaz 1. BILANS STANJA 2019-2021	18
Finansijski iskaz 2. BILANS USPJEHA 2019-2021.....	20

1. OPIS POSLOVNIH AKTIVNOSTI I ORGANIZACIONE STRUKTURE

Opšte informacije o društvu - istorijat i razvoj kompanije

Centralno klirinško depozitarno društvo AD Podgorica, skraćeni naziv CKDD, (u daljem tekstu: „CKDD“) osnovano je kao Centralna Depozitarna Agencija AD, na sjednici Osnivačke skupštine dana 24.05.2000. godine, Ugovorom o osnivanju broj 01-1. Promjena imena Društva izvršena je dana 02.08.2018.godine, stupanjem na snagu Statuta Centralnog klirinškog depozitarnog društva ("Službeni list CG", br.51/18), a u skladu sa odredbama Zakona o tržištu kapitala ("Službeni list CG", br.01/18). U komunikaciji sa inostranstvom CKDD koristi naziv koji na engleskom jeziku glasi Central Securities Depository and Clearing Company of Montenegro, ili skraćeno CSD&CC-Montenegro.

CKDD je od Komisije za hartije od vrijednosti dobilo Rješenje o davanju dozvole za rad za obavljanje poslova registrovanja dematerijalizovanih hartija od vrijednosti broj 03/3-1/2-01 od 28.05.2001. godine i Rješenje o davanju dozvole za rad za obavljanje poslova kliringa i saldiranja sklopljenih transakcija sa hartijama od vrijednosti i drugih poslova u vezi sa dematerijalizovanim hartijama od vrijednosti broj 03/3-2/2-01 od 26.02.2002. godine. CKDD je upisano u Registar emitenata hartija od vrijednosti kod Komisije za tržište kapitala pod registarskim brojem 100.

Sjedište CKDD-a je u Podgorici, ulica Svetlane Kane Radević bb.
CKDD ima adresu za prijem elektronske pošte: info@ckdd.me.

Djelatnosti CKDD-a

Djelatnost CKDD-a je vođenje registra dematerijalizovanih hartija od vrijednosti u skladu sa Zakonom, propisima i aktima kojima se uređuje način vođenja dematerijalizovanih hartija od vrijednosti, obavljanje usluga koje se odnose na promet HOV, čime se unapređuje i razvija tržište kapitala u Crnoj Gori i omogućava učesnicima tržišta kapitala pravilan, pouzdan, brz i efikasan obračun i plaćanje pri trgovanju HOV u kom pravcu je CKDD dužno i ovlašćeno da preuzima sve mjere i poslove koji su korisni i nužni za ostvarivanje i unapređivanje njegove zakonomjerne funkcije, namjene i svrhe.

Tržišna pozicija CKDD-a

Poslovanje CKDD-a je u direktnoj vezi sa stanjem ukupnog crnogorskog tržišta kapitala. CKDD je po značaju centralna karika cijelog tržišta kapitala, predstavlja po veličini mali subjekt, koji se dobro prilagođava tržišnim kretanjima.

U dijelu koji se tiče CG tržišta kapitala došlo je do određenog zastoja u pogledu usklađivanja sa EU regulativom i samim Zakonom o tržištu kapitala, najviše kroz odlaganje formiranja Fonda za zaštitu investitora (kao sistemski važne institucije koja bi obezbijedila dodatnu sigurnost a time i atraktivnost za investiranje u naše tržište). Tržišna „slika“ je takva da se berza nalazi na nivou od 6-7 sekundarnih trgovina dnevno i prosječnom dnevnom prometu oko 185.000 €, što je nivo prometa koji su bili u prvim godinama elektronskog trgovanja u Crnoj Gori (2002., 2003.). Berzanske promete „održavaju“ jedino povremeni veliki „ad hoc“ poslovi, uglavnom sa obveznicama. Takođe, segment rada sa akcionarima je posljedično kontrahovan i sveden na

izdavanje izvoda i plaćanje obaveza državi obveznicama restitucije. Sa druge strane, sa aspekta prihoda je dominantan postao dio rada sa emitentima kao posljedica obavezujuće primjene novog zakona o privrednim društvima (emisije homogenizacije tokom 2021.godine), dok se i u 2022.godini očekuje dominantno povećanje emisija zbog konverzije zadržane dobiti u akcionarski kapital, kao i smanjenje kapitala usljed pokrića akumuliranih gubitaka.

Prihodi od Dnevni operacija u 2021. godini su za 24,3 % veći u odnosu na istu vrstu prihoda u 2020. godini. Održavanje računa/registra HOV je blago povećano za cca 2% zbog povećanja kapitala kod nekih emitentata i aktivacija pojedinih suspendovanih emitentata.

Usluge kliringa i saldiranja su povećane za 34% u odnosu na 2020, kao posljedica niske osnovice tj. slabog prometa u uporednoj 2020. godini.

Usluge emitentima su povećane 161,1 % u odnosu na 2020, kao posljedica emisija po osnovu homogenizacije akcija u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, kao i značajnog umanjenja kapitala MIG AD i Addiko bank AD.

Usluge akcionarima su smanjene za cca 44 % u odnosu na 2020. godinu iz razloga što nije bilo velikih poslova (preuzimanja, isplate nesaglasnih akcionara, veliki netržišni prenos), a i primjetan je opadajući trend kod izdavanja izvoda i plaćanja obaveza sa obveznicama FO02.

Usluge Članovima učesnicima su smanjene za 17,2 % zbog prestanka članstva pojedinih članova (Global broker diler, Podgorički broker diler, NLB depozitar).

Ostali poslovni prihodi u 2021. smanjeni su za 82,3%. Ostvareni prihodi u 2020. najvećim dijelom se odnose na ostvareni kapitalni dobitak od prodaje 162.000 obveznica MNE 2025 i 480.000 obveznica MNE 2021.

Prihodi od kamata su smanjeni za 95,6% u odnosu na istu vrstu prihoda iz 2020. godine budući da je CKDD prodalo 162.000 obveznica MNE 2025 i 480.000 obveznica MNE 2021 radi prijevremene otplate overdraft kredita i isplate dividende akcionarima. U 2020. također su naplaćene dospjele obveznice GB16.

Bez obzira na sva ograničenja vezana za pojavu Korona virusa CKDD nije prekidalo sa radom i sve vrijeme bili smo otvoreni za pružanje usluga klijentima.

Kao i od samog osnivanja i u 2021. godini, CKDD je adekvatno i efikasno odgovorilo svim tržišnim izazovima. Tokom godine nastavljena je i dodatno unaprijeđena osnovna misija obezbjeđenja efikasnog okvira koji omogućava pouzdane mehanizme registracije hartija od vrijednosti (HOV), punu zaštitu vlasničkih prava akcionara i potencijalnih investitora, kao i efikasno i sigurno sprovođenje korporativnih aktivnosti i kliringa i saldiranja berzanskih transakcija. Na informatičkom planu, sprovedene su redovne permanentne optimizacije.

Nesumnjivo, stabilno poslovanje CKDD-a je od velikog interesa za razvoj tržišta kapitala u Crnoj Gori i u narednom periodu planirano je još aktivnija koordinacija sa učesnicima i regulatorom tržišta, kako bi se išlo u korak sa započetim procesima u sklopu evropskih integracija Crne Gore i kroz novi zakon kreirali tržišni ambijent koji će omogućiti bolju alokaciju kapitala, a na zadovoljstvo kako investitora i ostalih korisnika svojih usluga, tako i naših akcionara.

CKDD je 2021. godinu završilo sa iskazanim neto dobitkom u iznosu od 106.431 EUR .

Vlasništvo i struktura kapitala

Prema Zakonu o tržištu kapitala, CKDD je pravno lice koje posluje kao akcionarsko društvo, sa osnovnim kapitalom koji ne može biti manji od EUR 750.000.

Struktura akcionara CKDD-a na dan 31.12.2021. godine bila je:

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

Tabela 1. Struktura akcionara CKDD-a na dan 31.12.2021. godine

R.br.	Naziv akcionara	Vrijednost (€)	Br. akcija	% učešća
1	CENTRALNA BANKA CRNE GORE	262.499,82 €	205.362	35,0000
2	HB – kastodi na ime BULL AND BEAR BROKER, DILER, INVEST. SAVJETNIK AD Podgorica	142.500,89 €	111.483	19,0001
3	HB – kastodi na ime ŠTAMPARIJA “OBOD” AD Cetinje	127.488,08 €	99.738	16,9984
4	CRNOGORSKA KOMERCIJALNA BANKA AD Podgorica	112.499,55 €	88.012	14,9999
5	CK zbirni depozitarni račun - Otvoreni investicioni fond “HLT FOND” Podgorica	62.940,03 €	49.240	8,3920
6	HB – kastodi na ime QUANTUM INVESTMENTS AD Podgorica	22.509,63 €	17.610	3,0013
7	Društvo za razvoj i investicije “MONTE INVEST” Podgorica	19.562,03 €	15.304	2,6083
	Ukupno	750.000,01	586.749	100,0000

U vlasničkoj strukturi CKDD-a postoje povezana lica.

Satutatom CKDD-a propisano je da:

- Novčani dio kapitala CKDD-a iznosi 750.000,01 EUR i podijeljen je na 586.749 običnih akcija.
- Nominalna vrijednost jedne obične akcije iznosi 1,27822975 EUR.
- Ako se akcije CKDD-a vode na kastodi računu, kastodi račun mora da glasi na ime.
- Akcije CKDD-a glase na ime i svaka akcija daje pravo na jedan glas.

Svako fizičko ili pravno lice ili povezano lice, koje namjerava da stekne, odnosno poveća, direktno ili indirektno, kvalifikovano učešće u CKDD-u, na način da procenat akcija sa pravom glasa ili učešća u kapitalu dostigne ili pređe 20%, 30% ili 50% učešća, dužno je da prethodno dobije saglasnost Komisije za tržište kapitala.

- Svako fizičko ili pravno lice dužno je da prije direktnog ili indirektnog otuđenja kvalifikovanog učešća u CKDD-u ispod 20%, 30% ili 50% učešća u ukupnom kapitalu CKDD-a, o tome obavijesti Komisiju i u obavještenju navede visinu učešća koje planira da otuđi.
- Kapital CKDD-a povećava se izdavanjem novih akcija, odlukom Skupštine akcionara.
- Kapital CKDD-a ne može se smanjiti odlukom Skupštine akcionara ispod zakonom utvrđenog iznosa osnovnog kapitala.
- Svaki akcionar CKDD-a ima pravo uvida u Knjigu akcija CKDD-a.
- Akcionari CKDD-a na osnovu akcija imaju pravo upravljanja, pravo preče kupovine akcija CKDD-a kod narednih emisija, pravo na dividendu, pravo na dio likvidacione (stečajne) mase CKDD-a i druga prava koja proizilaze iz zakona, podzakonskih akata, Ugovora o osnivanju i drugih akata CKDD-a.

Organizaciona struktura CKDD i kadrovska osposobljenost

Skupština akcionara je najviši organ CKDD-a, koju čine akcionari ili njihovi predstavnici.

U skladu sa Zakonom o tržištu kapitala, upravljanje CKDD-om se organizuje kao jednodomno.

Odbor direktora je organ upravljanja i rukovođenja CKDD-a.

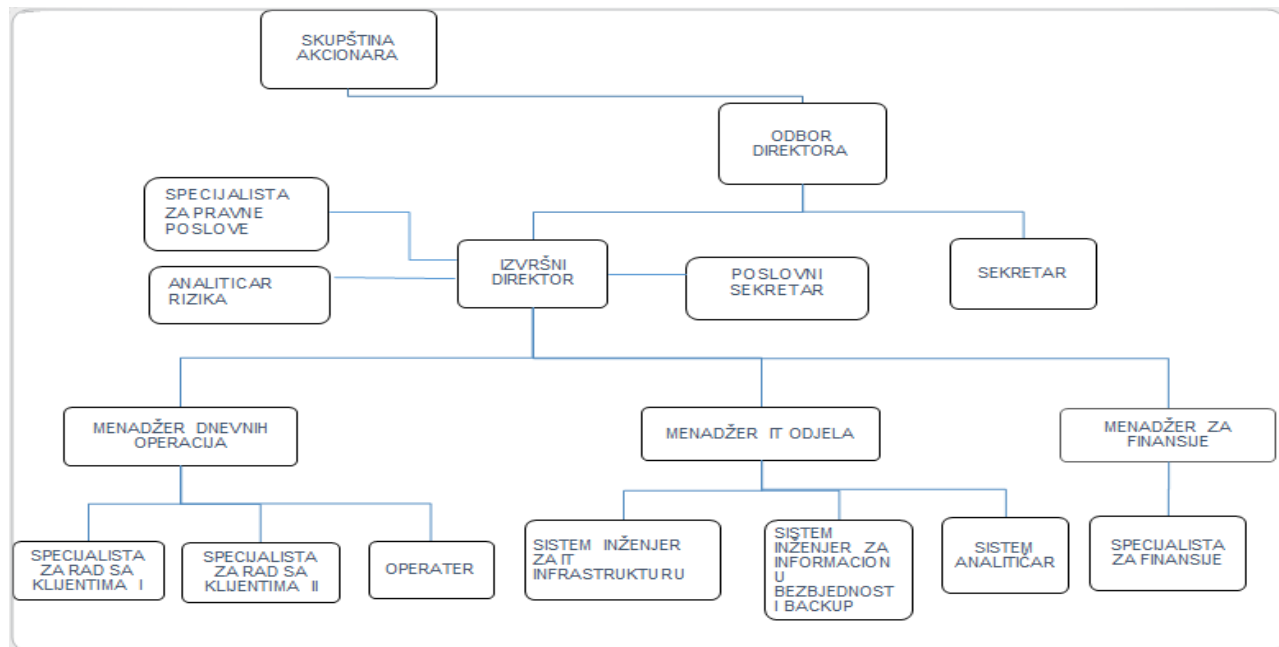
CKDD ima Izvršnog direktora i Sekretara koji se staraju o izvršavanju odluka Odbora direktora.

Unutrašnja organizacija društva uređena je Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta.

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

Organizacioni djelovi odgovaraju profesionalnom opredjeljenju, specifičnosti djelatnosti i poslovanja CKDD-a, a sve u cilju funkcionalnog zadovoljenja postavljenih ciljeva, zadataka i planiranog razvoja.

Grafik 1. Organizaciona struktura CKDD-a

Na kraju 2021. godine, u CKDD-u je bilo 13 stalno zaposlenih lica. Kvalifikaciona struktura zaposlenih je 11 sa VSS, 1 zaposleni sa VŠS i 1 zaposleni sa SSS.

Zaposleni su, pored izvršnog direktora i sekretara, raspoređeni: IT odjel (2 izvršioca), Dnevne operacije (4 izvršioca), Računovodstvo i finansije (2 izvršioca) i Opšti i pravni poslovi (3 izvršioca).

Skupština akcionara

Skupština akcionara, kao najviši organ društva, svoja ovlaštenja vrši u skladu sa Zakonom i Statutom CKDD-a. U 2021. godini održana je jedna redovna Skupština akcionara.

Na redovnoj Skupštini akcionara pored redovnih zakonom predviđenih odluka, donijeta je i Odluka o upotrebi i raspoređivanju neraspoređene dobiti ranijih godina po finansijskom izvještaju za 2020. godinu, kao i Odluka o raspodjeli dobiti i Odluka o usvajanju politike naknada članovima organa upravljanja.

Odbor direktora

Odbor direktora je kolektivni organ upravljanja i rukovođenja društva. U skladu sa Zakonom o tržištu kapitala i Statutom CKDD-a, Odbor direktora ima 5 članova. Za člana Odbora direktora CKDD-a može biti imenovano lice koje ima odobrenje Komisije za tržište kapitala.

Članovi odbora direktora CKDD na dan 31.12.2021. godine su:

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

Tabela 2. Članovi Odbora direktora CKDD-a

	Ime i prezime	Funkcija
1.	Rudanović Radomir	Predsjednik
2.	Perović Marina	Zamjenica predsjednika
3.	Luburić Radoica	Član
4.	Ivović Uroš	Član
5.	Miročević Marko	Član

Odbor direktora svoja ovlaštenja vrši u skladu sa Zakonom, Statutom CKDD-a, Poslovníkom o radu Odbora direktora i drugim aktima društva.

Tokom 2021. godine Odbor direktora je održao osam sjednica Odbora. U skladu sa svojim nadležnostima donio je više akata, od kojih su najznačajniji:

- Cjenovnik Centralnog klirinško depozitarnog društva AD Podgorica;
- Pravilnik o upotrebi pečata, faximila, štambilja i loga Centralnog klirinško depozitarnog društva AD Podgorica;
- Izmjene i dopune Računovodstvenih politika Centralnog klirinško depozitarnog društva AD Podgorica;

Odbor direktora je u 2021. godini donio je Odluku o izboru Revizorskog odbora CKDD-a.

Izvršni direktor

Izvršnog direktora imenuje i razrješava Odbor direktora.

Za izvršnog direktora CKDD-a može biti imenovano lice koje dobije saglasnost Komisije za tržište kapitala.

Izvršni direktor se bira na period od 4 godine i može biti ponovo biran.

Izvršni direktor je odgovoran za poslovanje CKDD-a, u skladu sa zakonom i Statutom.

Prava, obaveze i odgovornosti Izvršnog direktora detaljnije se utvrđuju se ugovorom o radu, koji predsjednik Odbora direktora zaključuje sa Izvršnim direktorom.

Izvršni direktor izvršava naloge Odbora i sprovodi odluke: u vezi sa poslovanjem CKDD-a, predstavljanjem i zastupanjem CKDD-a, upravljanjem imovinom CKDD-a, zaključivanjem ugovora, otvaranjem računa u bankama, zapošljavanjem lica u CKDD-u, izdavanjem naloga i uputstava koji su obavezni za sve zaposlene u CKDD-u, investicionim planovima, pojedinačnim investicijama, izvršavanjem drugih obaveza koje su neohodne za dobrobit CKDD-a, u okviru ograničenja ovlaštenja izvršnog direktora utvrđenih Ugovorom i Statutom CKDD-a.

Izvršni direktor zaključuje sve pravne poslove i preuzima sve akte raspolaganja čija pojedinačna vrijednost ne prelazi 5.000,00 EUR uz supotpis predsjednika Odbora direktora, a pravne poslove i pravne radnje čija pojedinačna vrijednost prelazi 5.000,00€ uz prethodnu posebnu saglasnost Odbora direktora.

Sekretar

Sekretara CKDD-a imenuje i razrješava Odbor direktora.

Mandat sekretara traje četiri godine i može biti ponovo biran. Sekretar obavlja poslove utvrđene zakonom, a prava, obaveze i odgovornosti sekretara bliže se utvrđuju ugovorom o radu koji sa njim zaključuje predsjednik Odbora direktora.

Revizorski odbor

U skladu sa članom 30 Zakona o reviziji, CKDD je imenovalo Revizorski odbor.

Mandat članova Revizorskog odbora traje četiri godine i može biti ponovo biran.

Nadležnosti Revizorskog odbora su sledeće: prati postupak finansijskog izveštavanja; prati efektivnost interne kontrole pravnog lica i interne revizije; prati zakonom propisanu reviziju godišnjih i konsolidovanih finansijskih iskaza; prati nezavisnost angažovanih ovlašćenih revizora ili društava za reviziju, koji obavljaju reviziju, kao i ugovore o korišćenju dodatnih usluga u skladu sa zakonom; daje preporuke skupštini akcionarskog društva, odnosno osnivačima o izboru društva za reviziju ili ovlašćenog revizora; razmatra planove i godišnje izveštaje unutrašnje kontrole, kao i druga pitanja koja se odnose na finansijsko izveštavanje i reviziju.

Tokom 2021. godine Revizorski odbor je, nakon redovnih kvartalnih sjednica, dostavljao izveštaje Odboru direktora, pratio rad ovlašćenog društva za reviziju finansijskih izveštaja za 2019.godinu i pratio izbor društva za reviziju za 2021. godinu.

Članovi Revizorskog odbora su:

- Pavićević Igor, predsjednik
- Jelena Šaban, članica
- Vesna Rajković Raketić, članica

Zastupanje

CKDD zastupa predsjednik Odbora direktora i Izvršni direktor, svaki u granicama svojih ovlašćenja utvrđenih zakonom, Statutom i odlukom Odbora direktora.

Odbor direktora može za obavljanje pojedinih poslova iz svoje nadležnosti, osim poslova iz člana 23.2. Statuta CKDD-a, dati ovlašćenje članu Odbora direktora, izvršnom direktoru, sekretaru ili članu menadžmenta.

Izvršni direktor može, uz potpis predsjednika Odbora direktora, ovlastiti drugo lice za zaključenje određenih ugovora i preuzimanje drugih pravnih radnji. Ovo ovlašćenje može biti isključivo specijalno, za određeni posao ili vrstu posla ili pravnu radnju.

U skladu sa Zakonom o privrednim društvima zastupnici društva mogu biti i lica koja su aktom Odbora direktora ovlašćena da zastupaju CKDD i koja su registrovana u CRPS.

Makroekonomsko okruženje i trendovi

Crna Gora kao mala i otvorena ekonomija, osjetljiva na spoljašnje uticaje, mora se prilagođavati globalnim ekonomskim trendovima kako bi na najbolji način iskoristila pozitivne tokove u postpandemijskom periodu. Promjene koje se događaju na međunarodnom planu su bez presedana u ekonomskoj istoriji.

Grupa 7 najrazvijenijih država svijeta liberalne demokratije (G7) u junu 2021. godine objavila je razvojni plan Build better World. Ovaj plan predviđa transparentno finansiranje infrastrukturnih projekata u iznosu od 40 triliona dolara (40.000 milijardi dolara) u koje će biti utkani principi dobrog upravljanja i visoki standardi za mobilisanje strateških partnerstava između javnog i privatnog sektora. Dodatno G7 je donijela odluku o povećanju globalnog poreza na 15%, što je do sada potpisalo 130 država koje čine 90% globalnog BDP-a.¹

Plan za oporavak i otpornost EU čini 672,5 milijardi eura u kreditima i grantovima koje su na raspolaganju za podršku reformama i investicijama za države članice. Ovaj iznos za cilj ima ublažavanje ekonomskih i socijalnih uticaja pandemije koronavirusa, a cilj je i učiniti evropske ekonomije i društva održivim, otpornijim i bolje pripremljenim za izazove i prilike zelenih i digitalnih tranzicija (minimalno 37% za klimatske investicije i reformu kao i minimalno 20% investicija za digitalnu tranziciju).²

Prijetnju za narušavanje planiranih ekonomskih aktivnosti proizvode nesigurnosti u vezi sa geopolitičkim napetostima, situacije u zemljama u razvoju, skok cijena energenata i oscilacije tečajeva valuta, poručuje u novom izvještaju WEF, poznat po okupljanju političara i poslovnih ljudi jednom godišnje u alpskom odmaralištu Davosu.

Ekonomija Crne Gore se u 2021. godini postepeno oporavljala od recesije iz 2020. godine izazvane pandemijom COVID-19. Uprkos negativnim efektima pandemije koronavirusa i padu bruto domaćeg proizvoda u 2020. godini, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, crnogorska privreda zabilježila je u prvom kvartalu 2021. negativnu stopu ekonomskog rasta od 6,5 %, međutim u drugom i trećem kvartalu ostvaren je realni rast od 19 % i 25,8%, respektivno, u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Raspoloživi statistički pokazatelji ukazuju na rast ukupne industrijske proizvodnje, značajni rast dolaska i noćenja turista, kao i rast trgovine i efektivnih časova rada u građevinarstvu.

Na snažniji ekonomski oporavak uticao je rast izvoza roba i usluga i privatne potrošnje. Takođe bruto investicije u osnovna sredstva zabilježile su oporavak i rast od 3,5% u odnosu na isti period prethodne godine. Ovako visokoj stopi rasta najviše je doprinijela uspješna turistička sezona. Broj dolazaka turista u prvih devet mjeseci 2021. godine je, prema preliminarnim podacima, bio za 162,9% viši u odnosu na isti period prethodne godine, a broj noćenja za 214,9%. Procijenjeni prihodi od turizma za devet mjeseci ove godine iznose skoro 700 miliona eura, što predstavlja oko 70% prihoda od turizma iz 2019. godine.³

Prema projekcijama iz fiskalne strategije Crne Gore 2021 - 2024 ekonomski rast u periodu 2022 - 2024 iznosiće 5,3% sa snažnom stopom od 6,4% u 2022. godini i projektovanim rastom od 5,15 i 4,5% u 2023. i 2024. godini respektivno.

Prema istom dokumentu fiskalna politika Crne Gore u periodu 2021 - 2024. godine biće usmjerena na stabilizaciju javnih finansija, kako bi se u uslovima postepenog ekonomskog oporavka obezbijedila njihova dugoročna održivost i dala podrška ekonomskom rastu.

¹ Platforma ekonomskog oporavka, Vlada Crne Gore

² Ibidem

³ Fiskalna strategija Crne Gore za period 2021. - 2024. godine, Vlada Crne Gore

Fiskalna strategija donesena je u novembru 2021. godine, pa ostaje da se vidi da li će biti i realizovana u uslovima neizvjesnih političkih prilika u zemlji i geopolitičkih napetosti.

Cilj, vizija, misija

Naš cilj je razvoj efikasnog okvira koji omogućava zaštitu vlasničkih prava akcionara i potencijalnih investitora. CKDD radi na stalnom razvoju i unapređenju mehanizama kontrole investicionog toka radi podsticaja investiranja u crnogorske kompanije, putem visoko kompetentnih usluga za vođenje registra i uvođenjem unaprijeđene elektronske tehnologije koja pokriva sve faze od primarnog plasmana hartija od vrijednosti emitenta do prenosa na sekundarnom tržištu hartija od vrijednosti.

2. PREGLED REALIZOVANIH POSLOVNIH AKTIVNOSTI

2.1. USLUGE CENTRALNOG REGISTRA

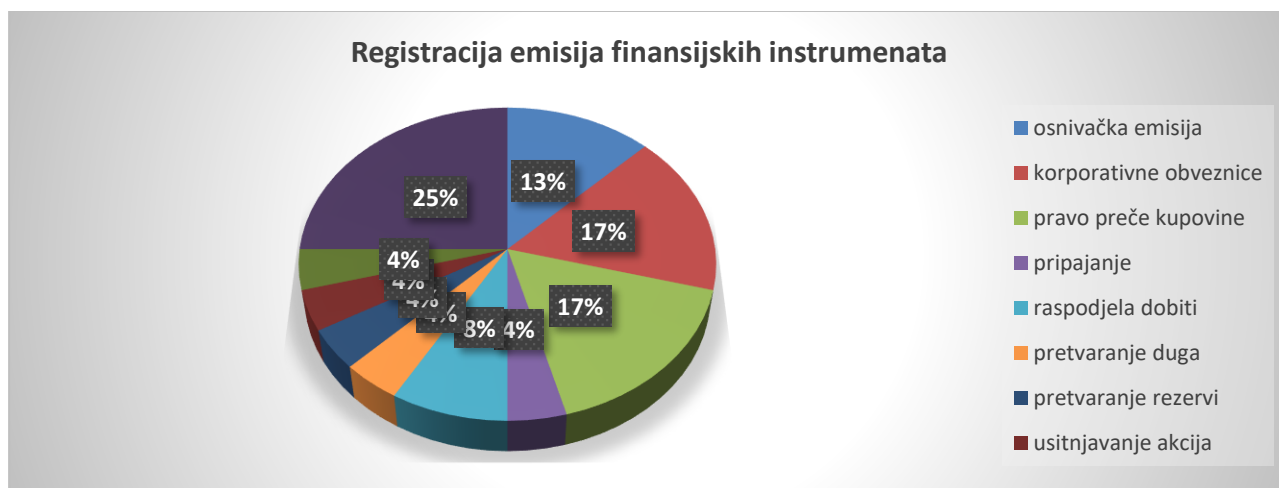
Centralni registar pruža usluge vođenja registra dematerijalizovanih hartija od vrijednosti i drugih finansijskih instrumenata i sve sa ovim povezane usluge i informacije.

Korisnici usluga Centralnog registra su članovi emitenti i vlasnici finansijskih instrumenata. CKDD vodi registar članova emitentata, a usluge koje se pružaju emitentima obuhvataju usluge prijema u članstvo, čuvanje finansijskih instrumenata, upis promjena na vlasničkim računima, dostavljanje izvještaja, sprovođenje korporativnih aktivnosti.

U 2021 godini CKDD je primilo u članstvo tri (3) nova člana emitenta, sprovedeno je dvadeset devet (29) korporativnih aktivnosti već postojećim članovima emitentima, a oduzeto je članstvo za osam (8) članova emitentata kod kojih je zaključen stečajni postupak ili sproveden postupak likvidacije društva.

Korporativne aktivnosti označavaju aktivnosti koje CKDD sprovodi po nalogu člana emitenta, a koje se odnose na promjene na vlasničkim pozicijama registrovanih vlasnika. Tokom 2021 godine registrovane su korporativne aktivnosti ukupne nominalne vrijednosti 281.702.072,26 €, a odnosile su se na registracije emisija korporativnih obveznica, emisije emitovane radi prodaje postojećim akcionarima po osnovu prava preče kupovine, raspodjele dobiti, pripajanja akcionarskom društvu, pretvaranja duga u akcijski kapital, pretvaranja nenovčanog uloga u akcijski kapital, pretvaranja rezervi u akcijski kapital po osnovu homogenizacije akcija, usitnjavanja akcija, smanjenja kapitala akcionarskih društava.

Grafik 2. Registracija emisija finansijskih instrumenata

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

CKDD, u okviru usluga Centralnog Registra, pruža i usluge registrovanim vlasnicima finansijskih instrumenata:

- otvaranje jednog ili više individualnih računa u CKDD za vođenje vlasničkih pozicija stvarnih vlasnika;
- vođenje vlasničkih pozicija na individualnim računima u CKDD;
- upis promjena na vlasničkim pozicijama koje su posledica pravnog prenosa – netržišnih transakcija (nasleđe, poklon, itd.);
- sprovođenje postupka preuzimanja u skladu sa Zakonom o preuzimanju privrednih društava;

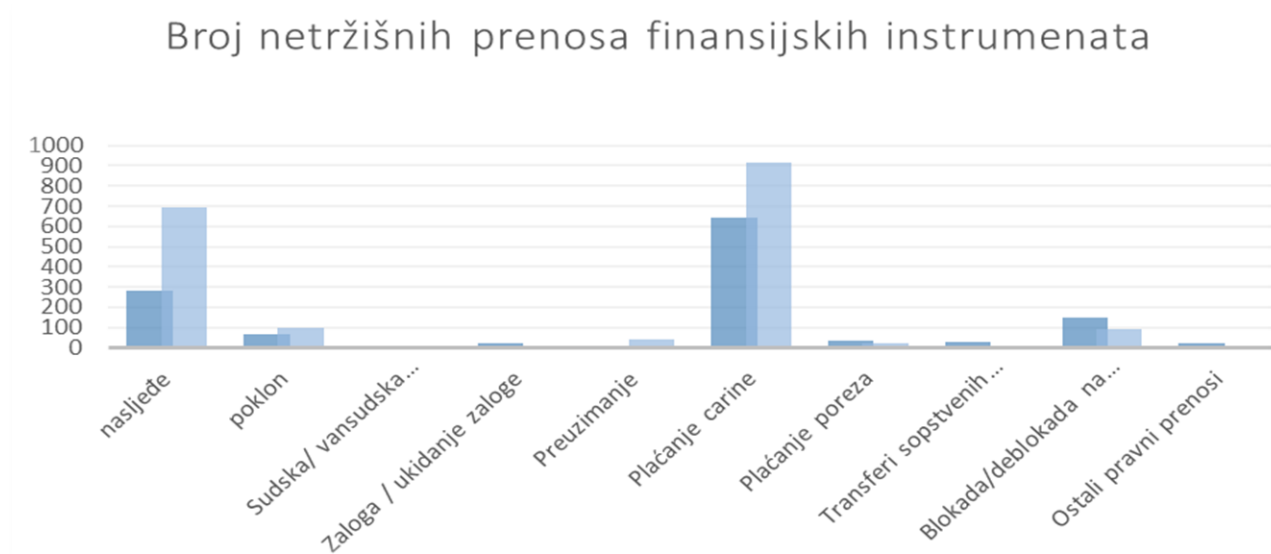
upis promjena podataka o vlasnicima računa, vođenje podataka o istorijatu transakcija za sve promjene na vlasničkim pozicijama;

Tokom 2020 godine izvršen je upis 1.259 promjena na vlasničkim pozicijama koje su posledica pravnog prenosa – netržišnih transakcija ukupne nominalne vrijednosti 284.222.693,79 €, otvoreno je 193 individualna računa, sproveden je 1 postupak preuzimanja u skladu sa Zakonom o preuzimanju privrednih društava i 2 postupka istiskivanja manjinskih akcionara. Broj i vrijednost upisanih vlasničkih pozicija kao posljedica netržišnog (zakonskog) pravnog prenosa ili promjene u 2021-toj godini prikazan je u tabeli:

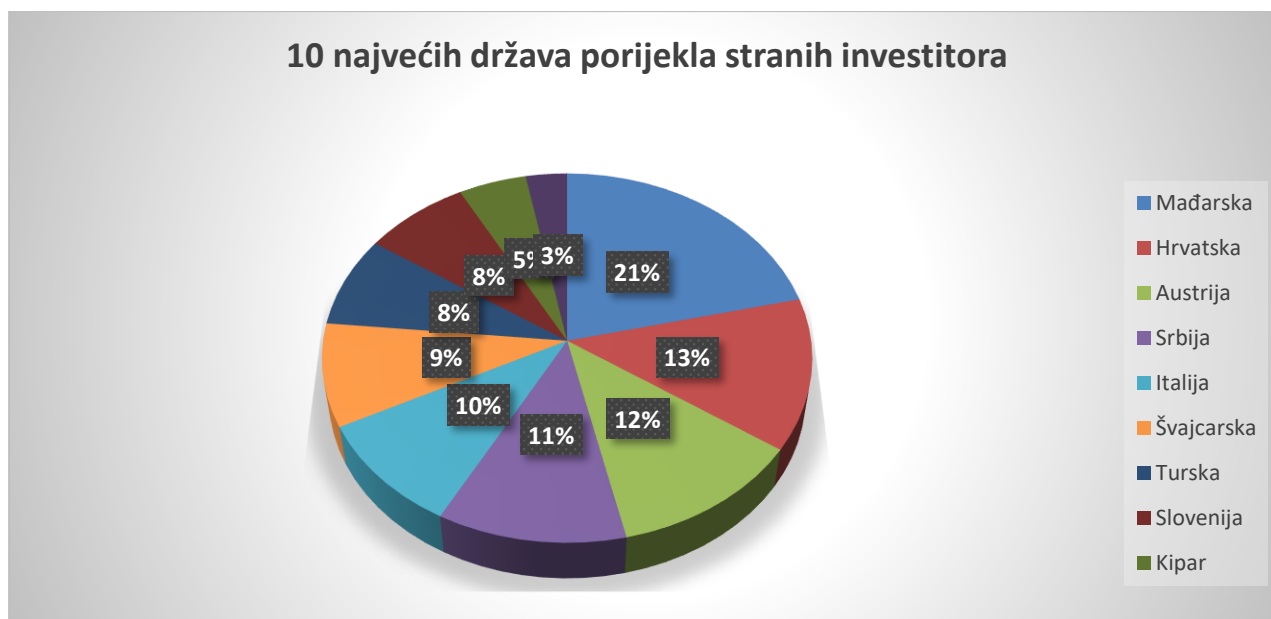
Tabela 3. Broj i vrijednost upisanih vlasničkih pozicija kao posljedica netržišnog pravnog prenosa ili promjene

Vrsta prenosa/promjene	Broj transfera	Broj finansijskih instrumenata	Nominalna vrijednost u €
Nasleđe	694	2.898.264	3.902.759,94
Poklon	95	344.140	622.192,86
Sudska, vansudska poravnanja i srodni notarski zapisi	1	129.214	1.179.749,66
Zaloga / ukidanje zaloge	6	14.372.885	15.704.835,81
Preuzimanje	38	564.138	3.860.122,81
Plaćanje carine	914	2.339.001	2.339.001,00
Plaćanje poreza	25	56.115	56.115,00
Transferi sopstvenih HOV na emitenta nakon isplate nesaglasnih akcionara	5	86.230	62.841,22
Blokada/deblokada na zahtjev nadležnih organa (sud, javni izvršitelji, vlasnici)	93	193.417.299	64.305.434,44
Ostali pravni prenosi u skladu sa zakonom (ugovor o pripajanju, ugovor o doživotnom izdržavanju, prenos na zajednički račun, ...)	7	93.788	10.179.919,08
Ukupno:	1.878	214.301.074	102.212.971,82 €

Grafik 3. Broj upisanih vlasničkih pozicija kao posljedica netržišnog pravnog prenosa ili promjene

Grafik 4. Deset najvećih država porijekla stranih investitora

Čuvanje finansijskih instrumenata je veoma značajna usluga Centralnog registra.

Na dan 31.12.2021. godine ukupna nominalna vrijednost finansijskih instrumenata koja se čuva u Centralnom registru iznosila je **4.638.768.296,48 €**, raspoređena je na 295 članova emitenata, 309 emisija finansijskih instrumenata i 160.166 računa vlasnika finansijskih instrumenata.

Ukupna vrijednost finansijskih instrumenata koja se čuva u Centralnom registru prema vrsti i tipu finansijskog instrumenta prikazana je u tabeli:

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

Tabela 4. Vrsta i vrijednost finansijskog instrumenta koji se čuva u sistemu CKDD-a

Vrsta finansijskog instrumenta	Na početku perioda	Na kraju perioda
Akcije	4.124.146.582,82 €	3.956.467.823,60 €
Akcije investicionih fondova	426.996.079,88 €	426.996.079,88 €
Obveznice Fonda za restituciju	93.563.317,00 €	95.266.393,00 €
Korporativne obveznice	22.100.000,00 €	17.600.000,00 €
Državni zapisi	41.700.000,00 €	0,00 €
Kuponske obveznice Ministarstva finansija	142.438.000,00 €	142.438.000,00 €

2.2. USLUGE CENTRALNOG DEPOZITARA ZA KLIRING I SALDIRANJE

Centralni Depozitar za kliring i saldiranje članovima učesnicima pruža usluge kliringa i saldiranja transakcija zaključenih na regulisanom tržištu, MTP-u i OTP-u ili izvan regulisanog tržišta, MTP-a i OTP-a. CKDD pruža članovima učesnicima usluge kliringa i saldiranja tržišnih i vantržišnih transakcija u postupku pojedinačnog saldiranja (BIS Model 1) i u postupku ugovornog saldiranja (BIS Model 2).

Kliring označava postupak pripremanja transakcije za saldiranje i uključuje pripremu izvještaja o trgovini, potvrđivanje obaveza iz trgovine, dozvoljene ispravke trgovine i određivanje konačnih obaveza za saldiranje, a može da sadrži neting.

Saldiranje označava konačan prenos – zamjenu finansijskog instrumenta za novčana sredstva u skladu sa odredbama ZTK i uslovima definisanim transakcijom. Saldiranje se obavlja u sistemu CKDD-a za sve transakcije zaključene uz posredovanje člana učesnika na regulisanom tržištu, MTP-u i OTP-u ili izvan regulisanog tržišta, MTP-a i OTP-a.

U 2021. godini ukupna tržišna vrijednost saldiranih trgovina na sekundarnom tržištu iznosila je 46.869.720,20 €, a ukupan broj saldiranih trgovina je 1.617.

Ukupna tržišna vrijednost saldiranih trgovina u postupku pojedinačnog saldiranja iznosila je 37.229.168,92 €, a ukupan broj saldiranih trgovina iznosio je 557.

Ukupna tržišna vrijednost saldiranih trgovina u postupku ugovornog saldiranja iznosila je 9.640.551,28 €, a ukupan broj saldiranih trgovina iznosio je 1.060.

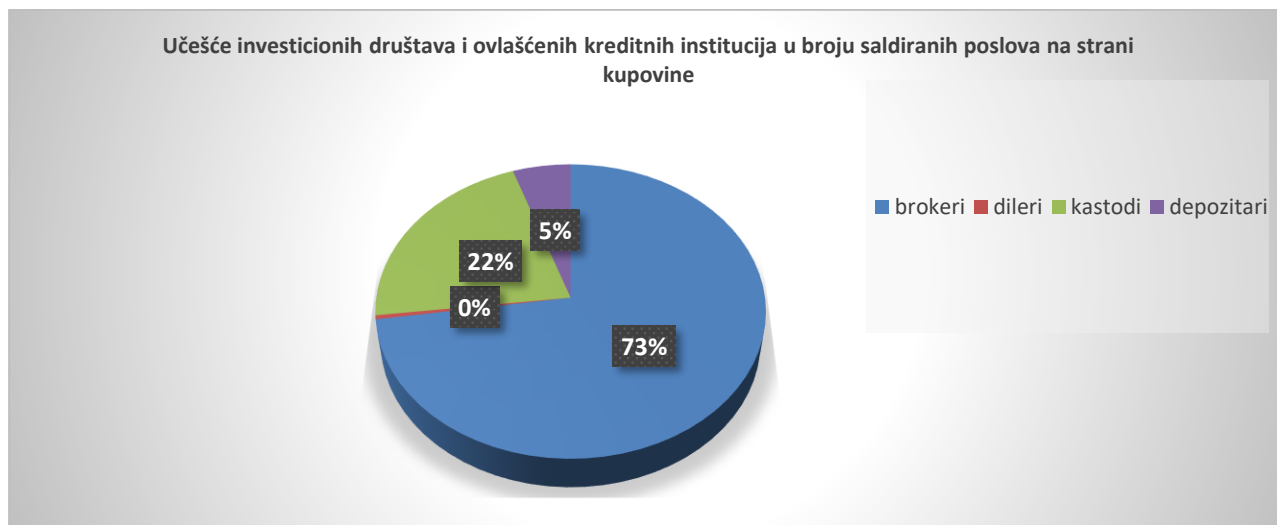
Obim i vrijednost saldiranih trgovina na sekundarnom tržištu, prema vrsti finansijskog instrumenta prikazan je u tabeli:

Tabela 5. Obim i vrijednost saldiranih trgovina na sekundarnom tržištu, po vrsti finansijskog instrumenta

Vrsta finansijskog instrumenta		Broj transakcija	Vrijednost (€)
1.	Akcije	1.571	27.418.690,82
1.1.	Akcije zatvorenih investicionih fondova	65	118.009,26
2.	Obveznice (2.1.+ ... +2.4.)	46	19.451.029,38
2.1.	Obveznice jedinica lokalne samouprave	0	0,00
2.2.	Obveznice fonda za restituciju	3	3.657,75
2.3.	Korporativne obveznice	19	1.660.264,58
2.4.	Ostale obveznice (kuponske obveznice Ministarstva Finansija)	24	17.787.107,05
3.	Ostale hartije od vrijednosti	0	0,00

Pojedinačno učešće investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija u broju i vrijednosti saldiranih poslova u 2021. godini na strani kupovine prikazano je na grafiku i u tabeli:

Grafik 5. Pojedinačno učešće investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija u broju saldiranih poslova na strani kupovine

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

Tabela 6. Pojedinačno učešće investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija u broju i vrijednosti saldiranih poslova na strani kupovine

rb	Učesnik	broj transakcija				vrijednost			
		primarna	sekundarna	ukupno	%	primarna	sekundarna	ukupno	%
brokeri ukupno		0	1.175	1.175	72,67%	0,00 €	40.144.434,95 €	40.144.434,95 €	85,65%
1	BULL AND BEAR BROKER, DILER, INVEST. SAVJETNIK	0	540	540	33,40%	0,00 €	32.932.763,76 €	32.932.763,76 €	70,26%
2	CG BROKER - DILER A.D	0	73	73	4,51%	0,00 €	88.878,39 €	88.878,39 €	0,19%
3	Universal Capital bank AD	0	85	85	5,26%	0,00 €	288.801,22 €	288.801,22 €	0,62%
4	ERSTE BANK a.d.	0	53	53	3,28%	0,00 €	876.817,42 €	876.817,42 €	1,87%
5	HIPOTEKARNA BANKA A.D	0	32	32	1,98%	0,00 €	2.589.165,68 €	2.589.165,68 €	5,52%
6	NK BROKER	0	191	191	11,81%	0,00 €	314.062,27 €	314.062,27 €	0,67%
7	VIP BROKER MONTENEGRO	0	201	201	12,43%	0,00 €	3.053.946,21 €	3.053.946,21 €	6,52%
dileri ukupno		0	7	7	0,43%	0,00 €	611.957,42 €	611.957,42 €	1,31%
1	BULL AND BEAR BROKER, DILER, INVEST. SAVJETNIK	0	4	4	0,25%	0,00 €	11.852,20 €	11.852,20 €	0,03%
2	CG BROKER - DILER A.D	0	0	0	0,00%	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00%
3	Universal Capital bank AD	0	0	0	0,00%	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00%
4	ERSTE BANK a.d.	0	0	0	0,00%	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00%
5	HIPOTEKARNA BANKA A.D	0	3	3	0,19%	0,00 €	600.105,22 €	600.105,22 €	1,28%
kastodi ukupno		0	350	350	21,65%	0,00 €	5.810.904,55 €	5.810.904,55 €	12,40%
1	CRNOGORSKA KOMERCIJALNA BANKA A.D	0	193	193	11,94%	0,00 €	1.483.494,27 €	1.483.494,27 €	3,17%
2	HIPOTEKARNA BANKA A.D	0	61	61	3,77%	0,00 €	3.696.944,30 €	3.696.944,30 €	7,89%
3	Universal Capital bank AD	0	10	10	0,62%	0,00 €	32.890,75 €	32.890,75 €	0,07%
4	ERSTE BANK a.d.	0	86	86	5,32%	0,00 €	597.575,23 €	597.575,23 €	1,27%
5	ADRIATIC BANK a.d.	0	0	0	0,00%	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00%
6	PRVA BANKA CG osnovana 1901 A.D.	0	0	0	0,00%	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00%
depozitari ukupno		0	85	85	5,26%	0,00 €	302.423,30 €	302.423,30 €	0,65%
1	CRNOGORSKA KOMERCIJALNA BANKA A.D	0	11	11	0,68%	0,00 €	107.058,30 €	107.058,30 €	0,23%
2	ERSTE BANK a.d.	0	74	74	4,58%	0,00 €	195.365,00 €	195.365,00 €	0,42%
3	NLB BANKA A.D	0	0	0	0,00%	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00%
UKUPNO SVI		0	1.617	1.617	100,00%	0,00 €	46.869.720,20 €	46.869.720,20 €	100,00%

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

Tabela 7. Pojedinačno učešće investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija u broju i vrijednosti saldiranih poslova na strani prodaje

rb	Učesnik	broj transakcija				vrijednost			
		primarna	sekundarna	ukupno	%	primarna	sekundarna	ukupno	%
brokeri ukupno		0	1.244	1.244	76,93%	0,00 €	19.946.853,81 €	19.946.853,81 €	42,56%
1	BULL AND BEAR BROKER, DILER, INVEST. SAVJETNIK	0	264	264	16,33%	0,00 €	4.886.977,95 €	4.886.977,95 €	10,43%
2	CG BROKER - DILER A.D	0	152	152	9,40%	0,00 €	195.805,35 €	195.805,35 €	0,42%
3	Universal Capital bank AD	0	40	40	2,47%	0,00 €	86.633,98 €	86.633,98 €	0,18%
4	ERSTE BANK a.d.	0	77	77	4,76%	0,00 €	2.750.150,98 €	2.750.150,98 €	5,87%
5	HIPOTEKARNA BANKA A.D	0	66	66	4,08%	0,00 €	2.391.450,70 €	2.391.450,70 €	5,10%
6	NK BROKER	0	389	389	24,06%	0,00 €	680.073,08 €	680.073,08 €	1,45%
7	PODGORIČKI broker-diler AD	0	6	6	0,37%	0,00 €	35.264,04 €	35.264,04 €	0,08%
8	VIP BROKER MONTENEGRO	0	250	250	15,46%	0,00 €	8.920.497,73 €	8.920.497,73 €	19,03%
dileri ukupno		0	2	2	0,12%	0,00 €	4.295.058,60 €	4.295.058,60 €	9,16%
1	BULL AND BEAR BROKER, DILER, INVEST. SAVJETNIK	0	0	0	0,00%	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00%
2	CG BROKER - DILER A.D	0	0	0	0,00%	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00%
3	Universal Capital bank AD	0	0	0	0,00%	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00%
4	ERSTE BANK a.d.	0	0	0	0,00%	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00%
5	HIPOTEKARNA BANKA A.D	0	2	2	0,12%	0,00 €	4.295.058,60 €	4.295.058,60 €	9,16%
kastodi ukupno		0	352	352	21,77%	0,00 €	21.879.378,22 €	21.879.378,22 €	46,68%
1	CRNOGORSKA KOMERCIJALNA BANKA A.D	0	183	183	11,32%	0,00 €	2.350.124,91 €	2.350.124,91 €	5,01%
2	HIPOTEKARNA BANKA A.D	0	57	57	3,53%	0,00 €	15.148.007,29 €	15.148.007,29 €	32,32%
3	Universal Capital bank AD	0	11	11	0,68%	0,00 €	265.134,49 €	265.134,49 €	0,57%
4	ERSTE BANK a.d.	0	97	97	6,00%	0,00 €	4.109.752,07 €	4.109.752,07 €	8,77%
5	ADRIATIC BANK a.d.	0	4	4	0,25%	0,00 €	6.359,46 €	6.359,46 €	0,01%
6	PRVA BANKA CG osnovana 1901 A.D.	0	0	0	0,00%	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00%
depozitari ukupno		0	19	19	1,18%	0,00 €	748.429,58 €	748.429,58 €	1,60%
1	CRNOGORSKA KOMERCIJALNA BANKA A.D	0	7	7	0,43%	0,00 €	99.036,45 €	99.036,45 €	0,21%
2	ERSTE BANK a.d.	0	12	12	0,74%	0,00 €	649.393,13 €	649.393,13 €	1,39%
3	NLB BANKA A.D	0	0	0	0,00%	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00%
UKUPNO SVI		0	1.617	1.617	100,00%	0,00 €	46.869.720,20 €	46.869.720,20 €	100,00%

Grafik 6. Pojedinačno učešće investicionih društava i ovlašćenih kreditnih institucija u broju saldiranih poslova na strani prodaje

2.3. USLUGE IZVJEŠTAVANJA

U okviru svojih redovnih poslovnih aktivnosti CKDD dostavlja izvještaje članovima emitentima i vlasnicima finansijskih instrumenata, na način i u rokovima propisanim Uputstvima. Ova usluga obuhvata dostavljanje redovnih izvještaja članovima emitentima o vlasnicima računa i njihovim vlasničkim pozicijama sa stanjem na dan koji je odredio član emitent; dostavljanje mjesečnog izvoda vlasnicima računa koji su imali promjene na vlasničkim pozicijama tokom mjeseca, na njihov zahtjev; dostavljanje godišnjeg izvještaja svim vlasnicima računa bez obzira na aktivnosti tokom prethodnih 12 mjeseci, na njihov zahtjev.

U 2021 godini ukupno je dostavljeno 3.382 izvještaja. Od ukupnog broja dostavljenih izvještaja, članovima emitentima je dostavljeno 443, vlasnicima računa 2.737 i korisnicima usluga 202 izvještaja. U skladu sa posebnim ugovorima o pružanju usluga CKDD pruža usluge izvještavanja Agenciji za nadzor osiguranja i Agenciji za sprječavanje korupcije, na njihov zahtjev.

3. ANALIZA FINANSIJSKOG POLOŽAJA I REZULTATA POSLOVANJA

Analiza finansijskog položaja i rezultata

- Najznačajnije pozicije bilansa stanja
- Najznačajnije pozicije bilansa uspjeha
- Osnovni finansijski pokazatelji
- Osnovni nefinansijski pokazatelji
- Racio analiza

Finansijski položaj akcionarskog CKDD-a, posmatran sa aspekta predmetnih analiza kvalifikuje se kao:

Dobar jer prema svim pokazateljima društva finansijska ravnoteža obezbjeđuje sigurnost. Iako su koeficijenti likvidnosti u padu, zaduženost je takva da obezbjeđuje punu nezavisnost društva i dobru sigurnost njegovih poverilaca, društvo je solventno jer pri stabilnoj novčanoj jedinici iz finansijskog rezultata uvećava sopstveni kapital. Društvo iz sopstvenih sredstava finansira prostu i dio proširene reprodukcije

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

Finansijski iskaz 1. BILANS STANJA 2019-2021

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI - BILANS STANJA			
AKTIVA			
POZICIJA	2019	2020	2021
A. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL			
B. STALNA IMOVINA	1.465.349	1.247.250	1.299.906
I NEMATERIJALNA ULAGANJA	99.680	563.263	532.381
1. Ulaganja u razvoj			
2. Koncesije, patenti, licence i slična prava i ostala nematerijalna ulaganja	99.680	563.263	532.381
3. Goodwill			
4. Avansi za nematerijalna ulaganja i nematerijalna ulaganja u pripremi			
II NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA	688.218	665.934	749.858
1. Zemljište i objekti	658.955	642.411	649.397
2. Postrojenja i oprema	27.700	21.960	98.898
3. Ostala ugrađena oprema, alati i oprema	1.563	1.563	1.563
3.1. Investicione nekretnine			
3.2. Biološka sredstva			
3.3. Ostala nepomenuta materijalna stalna sredstva	1.563	1.563	1.563
4. Avansi za nekretnine, postrojenja, opremu i biološka sredstva			
III DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI I DUGOROČNA POTRAŽIVANJA	677.451	18.053	17.667
1. Učešća u kapitalu zavisnih pravnih lica			
2. Dugoročni krediti matičnom i zavisnim pravnim licima			
3. Učešća u kapitalu kod pravnih lica (sem zavisnih pravnih lica)			
4. Dugoročni krediti pravnim licima kod kojih postoji učešće u kapitalu (sem zavisnih pravnih lica)			
5. Učešća u kapitalu koja se vrednuju metodom učešća			
6. Dugoročna finansijska ulaganja (dati krediti i hartije od vrednosti)	677.451	18.053	17.667
7. Ostali dugoročni finansijski plasmani i potraživanja			
C. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA			
D. OBRтна SREDSTVA	139.976	211.282	210.746
I. ZALIHE	0	0	0
1. Zalihe materijala (materijal za izradu, rezervni delovi, sitan inventar i auto gume)			
2. Nedovršena proizvodnja			
3. Gotovi proizvodi i roba			
4. Dati avansi			
II. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA	102.720	59.105	106.410
1. Potraživanja od kupaca	65.741	55.395	103.754
2. Potraživanja od matičnog i zavisnih pravnih lica			
3. Potraživanja od ostalih povezanih lica			
4. Ostala potraživanja	36.979	3.710	2.656
4.1. Potraživanja za više plaćen porez na dobit			
4.2. Potraživanja po osnovu poreza na dodatu vrijednost	60	93	
4.3. Ostala nepomenuta potraživanja	36.919	3.617	2.656
III. KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI	29.894	42	
1. Učešće u kapitalu zavisnih pravnih lica namenjeno trgovanju			
2. Otkupljene sopstvene akcije i otkupljeni sopstveni udeli			
3. Ostali kratkoročni finansijski plasmani	29.894	42	
IV. GOTOVINA NA RAČUNIMA I U BLAGAJNI	7.362	152.135	104.336
V. STALNA SREDSTVA NAMJENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO			
E. AKTIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	75	15	1.171
F. UKUPNA AKTIVA	1.605.400	1.458.547	1.511.823

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI / BILANS STANJA - nastavak	2019	2020	2021
PASIVA			
A. KAPITAL	1.362.327	1.345.832	1.340.365
I. OSNOVNI KAPITAL	750.000	750.000	750.000
II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL			
III. EMISIONA PREMIJA			
IV. REZERVE	8.029	459.810	411.145
1. Zakonske rezerve			
2. Statutarne rezerve			
3. Druge rezerve			
4. Pozitivne revalorizacione rezerve i nerealizovani dobiti po osn. fin. sredstava i drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata	10.086	459.810	411.369
5. Negativne revalorizacione rezerve i nerealizovani gubici po osn. fin. sredstava i drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata	-2.057		-224
VI. NERASPOREDJENI DOBITAK ILI GUBITAK	604.298	136.022	179.220
1. Neraspoređeni dobitak ranijih godina	286.010	99.693	72.789
2. Neraspoređeni dobitak tekuće godine	318.288	36.329	106.431
3. Gubitak ranijih godina			
4. Gubitak tekuće godine			
VIII. UČEŠĆE KOJE NE OBEZBJEĐUJE KONTROLU			
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE	25.429	22.909	41.720
I. DUGOROČNA REZERVISANJA	25.429	22.909	23.024
1. Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih	25.429	22.909	23.024
2. Rezervisanja za troškove u garantnom roku			
3. Ostala dugoročna rezervisanja			
II. DUGOROČNE OBAVEZE	0	0	18.696
1. Dugoročni krediti			
2. Ostale dugoročne obaveze			18.696
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	8.326	52.092	51.504
D. DUGOROČNI ODLOŽENI PRIHODI I PRIMLJENE DONACIJE			
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE	209.318	37.714	78.234
I KRATKOROČNA REZERVISANJA			
II KRATKOROČNE OBAVEZE	209.318	37.714	78.234
1. Obaveze po osnovu kredita i zajmova od lica koja nisu kreditne institucije			5.140
2. Obaveze po osnovu kredita od kreditnih institucija	139.973		
3. Primljeni avansi, depoziti i kaucije			
4. Obaveze prema dobavljačima	25.621	20.889	28.271
5. Obaveze po menicama			
6. Obaveze prema matičnom i zavisnim pravnim licima			
7. Obaveze prema ostalim povezanim licima	63	63	11
8. Ostale obaveze iz poslovanja i ostale kratkoročne obaveze	43.661	16.762	44.812
8.1. Ostale obaveze iz poslovanja	2.996	3.379	4.542
8.2. Ostale kratkoročne obaveze	296	7	
8.3. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrijednost i ostalih javnih prihoda	8.011	7.993	28.186
8.4. Obaveze po osnovu poreza na dobit	32.358	5.383	12.084
8.5. Obaveze po osnovu sredstava namjenjenih prodaji i sredstava poslovanja koje je obustavljeno			
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA			
G. UKUPNA PASIVA	1.605.400	1.458.547	1.511.823

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

Finansijski iskaz 2. BILANS USPIJEHA 2019-2021

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI / BILANS USPIJEHA	2019	2020	2021
1. Prihodi od prodaje - neto prihod	887.848	494.382	614.614
2. Promjena vrijednosti zaliha gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje			
3. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe			
4. Ostali prihodi iz poslovanja	14.748	47.852	32.953
a) Ostali prihodi iz redovnog poslovanja	2.095	25.290	28.896
b) Ostali prihodi iz poslovanja	12.653	22.562	4.057
c) Prihodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine			
5. Troškovi poslovanja	268.690	245.725	263.255
a) Nabavna vrijednost prodane robe i troškovi materijala	25.595	9.938	8.940
b) Ostali troškovi poslovanja (rezervisanja i ostali poslovni rashodi)	188.782	168.861	156.877
c) Amortizacija	54.313	66.926	97.438
6. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	298.746	264.248	264.638
a) Neto troškovi zarada, naknada zarada i lični rashodi	188.378	167.614	167.311
b) Troškovi poreza i doprinosa	110.368	96.634	97.327
1/ Troškovi poreza	26.679	21.974	22.039
2/ Troškovi doprinosa za penzije	55.721	50.222	49.730
3/ Troškovi doprinosa	27.968	24.438	25.558
7. Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine (osim finansijske)	0	0	0
a) Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja stalne imovine (osim finansijske)			
b) Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja obrtne imovine (osim finansijske)			
8. Ostali rashodi iz poslovanja	1.725	4.282	29
I. POSLOVNI REZULTAT	333.435	27.979	119.645
9. Prihodi po osnovu učešća u kapitalu	0	0	0
10. Prihodi od ostalih finansijskih ulaganja i zajmova (kamate, kursne raz. i efekti ugovor. zaštite)	26.177	14.402	637
11. Ostali prihodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	0	0	0
a) Finansijski prihodi po osnovu tekućih potraživanja od matičnog i zavisnih pravnih lica			
b) Finansijski prihodi po osnovu tekućih potraživanja od ostalih povezanih pravnih lica			
c) Finansijski prihodi po osnovu tekućih potraživanja od nepovezanih pravnih lica			
12. Vrijednosno usklađivanje kratkoročnih fin. sredstava i fin. ulaganja koji su dio obrtne imovine	-6.737	-1.459	-1.462
a) Prihodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja kratkoročnih fin. sredstava i fin. ulaganja koji su dio obrtne imov			
b) Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja kratkoročnih fin. sredstava i fin. ulaganja koji su dio obrtne imov	6.737	1.459	1.462
13. Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	1.100	899	890
a) Rashodi po osnovu kamata, kurs. razlika i dr. efekata ugovor.zaštite po osnovu odnosa sa matič. i zavisnim pravnim licima			
b) Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovor. zaštite po osnovu odnosa sa drugim povez. licima			888
c) Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite po osnovu odnosa sa nepovez. lic	1.100	899	2
II. FINANSIJSKI REZULTAT	18.340	12.044	- 1.715
III. REZULTAT IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRIJE OPOREZIVANJA	351.775	40.023	117.930
IV. Neto rezultat poslovanja koje je obustavljeno			
V. REZULTAT PRIJE OPOREZIVANJA	351.775	40.023	117.930
14. Poreski rashod perioda	33.487	3.694	11.499
1. Tekući porez na dobit	32.360	5.385	12.087
2. Odloženi poreski rashodi ili prihodi perioda	1.127	-1.691	-588
15. DOBITAK ILI GUBITAK NAKON OPOREZIVANJA	318.288	36.329	106.431
VI. BRUTO REZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA /POVEZANIH SA KAPITALOM/	8.029	505.267	47.834
1. Promjene revalorizacionih rezervi po osnovu nekretnina, postrojenja, opreme, nematerij. ulaganja i biol. sredst		505.075	48.249
2. Promjene nerealizovanih dobitaka i gubitaka po osnovu preračuna finansijskih izvještaja inostranog poslovanja			
3. Promjene nerealizovanih dobitaka i gubitaka po osnovu ulaganja u vlasničke instrumente kapitala	8.029	192	-415
4. Promjene aktuarskih dobit. i gubit. po osnovu plan. def. naknada aktuarskih dobit./ gubit. u vezi sa def. plan. penz. naknada			
5. Promjene učešća u ostalom sveobuhvatnom rezultatu pridruženog društva			
6. Promjene nerealizovanih dobitaka i gubitaka po osnovu instrumenata zaštite neto ulaganja u inostrano poslov			
7. Promjene revalorizacionih rezervi po osnovu hedžinga tokova gotovine			
8. Ostale promjene nerealizovanih dobitaka i gubitaka			
VII. ODLOŽENI PORESKI RASHODI ILI PRIHODI PERIODA U VEZI SA DR. STAVKAMA REZULTATA /POVEZ. SA KAPITALOM/		45.457	
VIII. NETO REZULTAT DRUGIH STAVKI REZULTATA /POVEZANIH SA KAPITALOM/	8.029	459.810	52.606
IX. NETO SVEOBUHVAATNI REZULTAT	326.317	496.139	159.037
X. ZARADA PO AKCIJI	0,54	0,06	0,18
1. Osnovna zarada po akciji	0,54	0,06	0,18
XI. NETO REZULTAT KOJI PRIPADA VLASNICIMA MATIČNOG PRAVNOG LICA			
XII. NETO REZULTAT KOJI PRIPADA UČEŠĆIMA KOJI NE OBEZBJEĐUJU KONTROLU			

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

Racio pokazatelji

Racio analiza predstavlja osnovni instrument za procjenu finasijske pozicije i potencijala društva. Stavljanjem u odnos logički povezanih cjelina iz finasijskih izvještaja (Bilans stanja i Bilans uspjeha), dolazi se do rezultata uspostavljenih relacija koji za cilj imaju ocjenu stanja i aktivnosti društva.

Tabela 8. RACIO POKAZATELJI

	POKAZATELJI	2019	2020	2021
1	<i>Ekonomičnost ukupnog poslovanja</i>	1,61	1,08	1,22
2	<i>Ekonomičnost redovnog poslovanja</i>	1,57	1,02	1,22
3	<i>Koeficijent trenutne likvidnosti</i>	0,04	4,03	1,33
4	<i>Koeficijent tekuće likvidnosti</i>	0,67	5,60	2,69
5	<i>Koeficijent ubrzane likvidnosti</i>	0,67	5,60	2,69
6	<i>Koeficijent finasijske stabilnosti</i>	1,06	0,91	0,94
7	<i>Koeficijent zaduženosti</i>	0,15	0,04	0,08
8	<i>Koeficijent finasijskog leveridža</i>	0,17	0,05	0,09
9	<i>Faktor zaduženosti</i>	0,28	0,16	0,28
10	<i>EBIT u €</i>	352.875	40.922	118.820
11	<i>EBITDA u €</i>	407.188	107.848	216.258
12	<i>Stopa prinosa na kapital (ROE) u %</i>	23,36	2,70	7,94
13	<i>Stopa prinosa na sredstva (ROA) u %</i>	19,83	2,49	7,04
14	<i>Neto profitna marža (A) u %</i>	35,85	7,35	17,32
15	<i>Neto profitna marža (B) u %</i>	34,27	6,53	16,42
16	<i>Ekonomičnost</i>	1,61	1,08	1,22
17	<i>Odnos amortizacije i prihoda od prodaje u %</i>	6,1 %	13,5 %	15,9 %
18	<i>Participacija kamata u uk rashodima u %</i>	0,19	0,17	0,17
19	<i>Participacija kamata u uk prihodima u %</i>	0,12	0,16	0,14

Pokazatelji ekonomičnosti

Ekonomičnost ukupnog poslovanja	2019	2020	2021
<i>Ukupni prihodi</i>	928.773	556.636	648.204
<i>Ukupni rashodi</i>	576.998	516.613	530.274
Ukupni prihodi / Ukupni rashodi	1,61	1,08	1,22

Ekonomičnost redovnog poslovanja	2019	2020	2021
<i>Poslovni prihodi</i>	889.943	519.672	643.510
<i>Poslovni rashodi</i>	567.436	509.973	527.893
Poslovni prihodi / Poslovni rashodi	1,57	1,02	1,22

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

Pokazatelji likvidnosti

Koeficijent trenutne likvidnosti	2019	2020	2021
<i>Gotovina i gotovinski ekvivalenti</i>	7.362	152.135	104.336
<i>Kratkoročne obaveze</i>	209.318	37.714	78.234
Gotovina i gotovinski ekvivalenti / Kratkoročne obaveze	0,04	4,03	1,33

Koeficijent tekuće likvidnost	2019	2020	2021
<i>Angažovana obrtna sredstva</i>	140.051	211.282	210.746
<i>Kratkoročne obaveze</i>	209.318	37.714	78.234
Angažovana obrtna sredstva / Kratkoročne obaveze	0,67	5,60	2,69

Koeficijent ubrzane likvidnosti	2019	2020	2021
<i>Kratkoročna potraživanja, plasmani i gotovina</i>	140.051	211.282	210.746
<i>Kratkoročne obaveze</i>	209.318	37.714	78.234
Kratkoročna potraživanja, plasmani i gotovina / Kratkoročne obaveze	0,67	5,60	2,69

Koeficijent finansijske stabilnosti	2019	2020	2021
<i>Stalna imovina</i>	1.465.349	1.247.250	1.299.906
<i>Kapital</i>	1.362.327	1.345.832	1.340.365
<i>Dugoročne obaveze</i>	25.429	22.909	41.720
Stalna imovina / (Kapital + Dugoročne obaveze)	1,06	0,91	0,94

Pokazatelji zaduženosti

Koeficijent zaduženosti	2019	2020	2021
<i>Ukupne obaveze</i>	234.747	60.623	119.954
<i>Ukupna imovina</i>	1.605.400	1.458.547	1.511.823
Ukupne obaveze / Ukupna imovina	0,15	0,04	0,08

Koeficijent finansijskog leveridža	2019	2020	2021
<i>Ukupne obaveze</i>	234.747	60.623	119.954
<i>Ukupan kapital</i>	1.362.327	1.345.832	1.340.365
Ukupne obaveze / Ukupan kapital	0,17	0,05	0,09

Faktor zaduženosti	2019	2020	2021
<i>Ukupne obaveze</i>	234.747	60.623	119.954
<i>Neraspoređena dobit + Amortizacija</i>	847.393	371.809	433.535
Ukupne obaveze / (Neraspoređena dobit + Amortizacija)	0,28	0,16	0,28

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

Pokazatelji profitabilnosti

EBIT	2019	2020	2021
Rezultat prije oporezivanja	351.775	40.023	117.930
Rashodi kamata	1.100	899	890
Rezultat prije oporezivanja + Rashodi kamata	352.875	40.922	118.820

EBITDA	2019	2020	2021
Rezultat prije oporezivanja	351.775	40.023	117.930
Rashodi kamata	1.100	899	890
Amortizacija	54.313	66.926	97.438
Rezultat prije op + Kamate + Amortizacija	407.188	107.848	216.258

Stopa prinosa na kapital (ROE)	2019	2020	2021
Neto rezultat	318.288	36.329	106.431
Kapital	1.362.327	1.345.832	1.340.365
Neto rezultat / Ukupan sopstveni kapital	23,36 %	2,70 %	7,94 %

Stopa prinosa sredstava (ROA)	2019	2020	2021
Neto rezultat	318.288	36.329	106.431
Ukupna imovina	1.605.400	1.458.547	1.511.823
Neto rezultat / Ukupan sopstveni kapital	19,83 %	2,49 %	7,04 %

Neto profitna marža (A)	2019	2020	2021
Neto rezultat	318.288	36.329	106.431
Prihod od prodaje	887.848	494.382	614.614
Neto profit / Prihod od prodaje	35,85 %	7,35 %	17,32 %

Neto profitna marža (B)	2019	2020	2021
Neto rezultat	318.288	36.329	106.431
Ukupni prihodi	928.773	556.636	648.204
Neto rezultat / Ukupni prihodi	34,27 %	6,53 %	16,42 %

Ekonomičnost	2019	2020	2021
Ukupni prihodi	928.773	556.636	648.204
Ukupni rashodi	576.998	516.613	530.274
Ukupni prihodi / Ukupni rashodi	1,61	1,08	1,22

Odnos troškova amortizacije i prihoda od prodaje	2019	2020	2021
Trošak amortizacije	54.313	66.926	97.438
Prihodi od prodaje	887.848	494.382	614.614
Trošak amortizacije / Prihodi od prodaje	6,1 %	13,5 %	15,9 %

Participacija troškova kamate u ukupnim rashodima	2019	2020	2021
Trošak kamate	1.100	899	890
Ukupni rashodi	576.998	516.613	530.274
Trošak kamate / Ukupni rashodi	0,19 %	0,17 %	0,17 %

Participacija troškova kamate u ukupnim prihodima	2019	2020	2021
Trošak kamate	1.100	899	890
Ukupni prihodi	928.773	556.636	648.204
Trošak kamate / Ukupni prihodi	0,12 %	0,16 %	0,14 %

4. MJERE ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Životna sredina je prostor, odnosno prirodno okruženje, vazduh, zemljište, voda i more, biljni i životinjski svijet, pojave i djelovanja: klima, jonizujuća i nejonizujuća zračenja, buka i vibracije, kao i okruženje koje je stvorio čovjek: gradovi i druga naselja, kulturno-istorijska baština, infrastrukturni, industrijski i drugi objekti.

Društvo CKDD vodi svoju politiku ekološki svjesno i angažovano, u skladu sa Zakonom o životnoj sredini ("Službeni list Crne Gore", br. 052/16 od 09.08.2016) i Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 080/05 od 28.12.2005, Službeni list Crne Gore", br. 040/10 od 22.07.2010, 073/10 od 10.12.2010, 040/11 od 08.08.2011, 027/13 od 11.06.2013, 052/16 od 09.08.2016).

U skladu sa članom 9 Zakona o životnoj sredini, obavljamo sledeće aktivnosti na obezbijeđenju zaštite životne sredine:

- ✓ Održivo korišćenje prirodnih resursa, dobara i energije;
- ✓ Uvođenje energetski efikasnijih tehnologija i korišćenje obnovljivih prirodnih resursa;
- ✓ Upotreba proizvoda, procesa, tehnologija koji manje ugrožavaju životnu sredinu;
- ✓ Preduzimanje mjera prevencije i otklanjanja posljedica ugrožavanja i štete po životnu sredinu;
- ✓ Kontrola aktivnosti i rada postrojenja koja mogu predstavljati rizik ili prouzrokovati opasnost po životnu sredinu i zdravlje ljudi;
- ✓ Druge mjere u skladu sa zakonom.

U skladu sa Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu, ukoliko smatramo da određeni projekat ili poslovna aktivnost može ili će imati uticaj na životnu sredinu, tražićemo saglasnosti nadležnog organa na elaborat o procjeni uticaja ili odluke da nije potrebna procjena uticaja na životnu sredinu.

Kao društveno odgovorno društvo, sve aktivnosti planiramo i sprovodimo na način da:

Prouzrokuju najmanju moguću promjenu u životnoj sredini, odnosno da predstavljaju najmanji mogući rizik po životnu sredinu i zdravlje ljudi,

Smanjimo opterećenje prostora i potrošnje sirovina i energije.

Uključimo mogućnost reciklaže, spriječimo ili ograničimo uticaj na životnu sredinu na samom izvoru zagađenja.

Kada nije sigurno kakve posljedice može prouzrokovati eventualni zahvat, sprovodimo sve raspoložive procedure za ocjenu očekivanih uticaja i odgovarajuće mjere, kako bi se izbjegle negativne posljedice po zdravlje ljudi i životnu sredinu.

5. PLANIRANI BUDUĆI RAZVOJ

CKDD je osnovano i posluje u skladu sa Going Concern principom, odnosno Principom kontinuiranog poslovanja.

U budućem periodu nastaviće se sa razvojem informacionog sistema i njegovim stalnim unapređenjem što će omogućiti kreiranje novih proizvoda i funkcionalnosti, kao i efikasno usaglašavanje poslovanja sa domaćim i međunarodnim standardima.

Kvalitetna tehnička infrastruktura koja se kontinuirano unapređuje i modernizuje, predstavlja bazu za efikasno sprovođenje zaštite akcionara i njihove imovine. Veoma važan segment na koji se obraća posebna pažnja u procesu digitalnog prenosa podataka i digitalne komunikacije je bezbjednost informacija. Imperativ i ključni zadaci CKDD-a, kao institucije primarno tehničkog karaktera, i u narednom periodu ostaju stabilnost i pouzdanost sistema i potpuna zaštita i sigurnost podataka.

Budući da razvoj kadrova kroz edukaciju i treninge predstavlja pokretačku snagu za uspješno poslovanje CKDD-a, ulaganje u usavršavanje zaposlenih i dalje će biti u stalnom fokusu kompanije. Time će se održati postojeći nivo stručnosti, efikasnosti i pouzdanosti. Inovativna rješenja, novi proizvodi, nove funkcionalnost su rezultat konstantnog unaprijeđenja informacionog sistema i razvoja kadrovskih kapaciteta. CKDD će i u daljem radu posebnu pažnju obraćati na potrebe klijenata, kao i na pozitivne prakse sa međunarodnih tržišta, koje se po osnovu usklađenosti standarda mogu primjenjivati i na lokalnom tržištu. U vremenu kada kvalitetna baza klijenata predstavlja ogroman kapital za svaku kompaniju. CKDD posjeduje sveobuhvatnu i funkcionalnu bazu klijenata, koja se kroz dnevne operacije svakodnevno ažurira. CKDD će i u budućem periodu koristiti bazu klijenata kao šansu da se sa većim uspjehom predvide potrebe klijenata i adekvatno odabere strategija za razvoj i implementaciju novih proizvoda i usluga.

CKDD je zbog povlašćenog položaja na tržištu zaštićena od pritiska konkurencije, što omogućava stalno ulaganje u stabilnost informatičkog sistema, lansiranje novih proizvoda i usluga i razvoj kadrovskih kapaciteta.

Veoma važna prednost lokalnog tržišta u odnosu na tržišta u okruženju predstavlja euro kao sredstvo plaćanja, čime investitori izbjegavaju podložnost valutnom riziku.

Projekat formiranja jedinstvene trgovačke platforme berzi jugoistočne Evrope, predstavlja veliku šansu za sve učesnike na tržištu kapitala. Od suštinskog značaja je da ideja regionalne berze zaživi, čime bi se povećala atraktivnost tržišta i pojačala likvidnost na berzi. Projekat još uvijek nije zaživio zbog poteškoća koje su se javile zbog različitih platformi koje u procesu kliringa i saldiranja koriste registri hartija od vrijednosti.

Projekat ekonomskog državljanstva predstavlja veliku šansu za dolazak ozbiljnih investitora i priliv svježeg kapitala. Efekti na ekonomiju države će biti multiplikativni, što će ujedno ubrzati rast tržišta kapitala.

CKDD će u narednom periodu koristiti povoljno biznis okruženje kao bazu iz koje će crpiti poslovne šanse, čijom će se realizacijom unaprijediti poslovanje, a ujedno i povećati zadovoljstvo klijenata.

Najveći fokus aktivnosti u narednom periodu biće na uvođenju novih proizvoda, unaprijeđenju postojećih usluga i razvoju dodatnih funkcionalnost

Indikatori u vezi sa poslovanjem

Aktima CKDD-a, predviđa se praćenje poslovnih aktivnosti u cilju nesmetanog kontinuiranog poslovanja. Periodičnim izvještavanjem i aktivnostima koje preduzima menadžment CKDD-a, rizici u poslovanju su svedeni na najmanju moguću mjeru. Kadrovska osposobljenost i blagovremeno planiranje i izvršavanje radnih obaveza predstavljaju preduslov za kontinuitet uspješnog poslovanja.

Ostali indikatori

CKDD je kontrolisano pravno lice od strane Komisije za tržište kapitala, koje u kontinuitetu radi na usaglašavanju sa važećom zakonskom regulativom. U toku 2020.godine, CKDD je izvršilo usklađivanje akata i poslovanja sa Zakonom o privrednim društvima. U toku 2020.godine nije bilo sudskih sporova koji bi mogli rezultirati u presudama čije se ispunjenje ne može izvršiti.

6. PODACI O AKTIVNOSTIMA ISTRAŽIVANJA I RAZVOJA

6.1. Istraživanje i razvoj

Uvođenje i efikasno korišćenje novih tehnologija.

Uvažavajući poziciju koju CKDD ima na crnogorskom tržištu kapitala, tržišni nastup i stalno unapređenje kvaliteta svojih usluga, CKDD permanentno daje svoj doprinos daljem unapređenju kvaliteta tržišta kapitala, i predstavlja njegovu najvažniju kariku u komunikaciono-infrastrukturnom i informatičkom smislu. Razvojem informacionog sistema i njegovim stalnim održavanjem i unapređenjem, uz upotrebu najnovih tehnologija iz ove oblasti, uvodi se efikasnije sprovođenje svih poslovnih procesa bitnih za poslovanje CKDD-a.

Prilikom razvoja informacionog sistema pošlo se od najznačajnijih zadataka koje taj sistem treba da podrži:

- Definisanje poslovnih aktivnosti kao poslovnih procesa;
- Uvođenje novih procesa u sistem CKDD-a;
- Uvođenje kontrola na svim procesima;
- Čuvanje u sistemu dokumentacije koja prati procese;
- Slanje poruka učesnicima sistema;
- Razmjena podataka putem WEB portala;
- Integracija sa finansijskim knjigovodstvom;
- Integracija sa okruženjem;
- Integracija sa RTGS sistemom CBCG;
- Razmjena podataka putem Web Services-a sa ostalim učesnicima na tržištu kapitala;
- Razmjena podataka putem Web Services-a sa značajnim institucijama.

- Bezbjedna razmjena podataka, kako prema unutrašnjim, tako i prema spoljašnjim korisnicima sistema

Upotrebom savremenih tehnoloških rješenja u svim fazama razvoja IS-a CKDD-a, dobili smo rješenje koje karakterišu sledeće osobine:

- Modularno web orijentisano klijent-server rešenje zasnovano na višeslojnoj arhitekturi, sa precizno razgraničenim slojevima
- Modularno koncipiran sistem, gde je svaki modul samostalno, funkcionalno zaokružen
- Korisnici sistemu pristupaju isključivo preko web aplikacije
- Web sajt CKDD-a, koji je realizovan kao portal u MS SharePoint-u.
- Otvorenost sistema prema budućim izmenama i novim definicijama u sprovođenju poslovnih procesa
- Modernizacija opreme.

Važnost podataka, kao i efikasnost u njihovoj obradi, nameću potrebu za stalnim ulaganjem u opremu koja čini IS CKDD-a, kako na primarnoj lokaciji, tako i na udaljenoj Disaster recovery (DR) lokaciji. Modernizacija i održavanje opreme odnosi se na serverske komponente, mrežno komunikacione uređaje, data-store uređaje, kao i na uređaje koji se odnose na backup-restore podataka. Osim ulaganja u nabavku fizičkih uređaja, pod modernizacijom se smatra i adekvatna nabavka sistemskog softvera i licenci za njihov rad, uz redovan update istih. Ovo predstavlja zadatak koji se kontinuirano sprovodi u razvoju CKDD-a.

Dugoročne investicije

U 2019. godini CKDD je kupilo poslovni prostor površine 364 m² adresi Svetlane Kane Radevic bb. Prateći razvoj modernih tehnologija, u 2021. godini, CKDD je pristupio nadogradnji i obnovi informacione infrastrukture i sistemskog softvera. Izvršena je nabavka računarsko - komunikacione opreme i sistemskog softvera. Nakon implementiranja informacione infrastrukture, izvršena je migracija podataka postojećeg informacionog sistema na novo tehnološko rješenje, kako bi domaći i inostrani investitori bili u mogućnosti da, u skladu sa svjetskom priznatom praksom, koriste usluge CKDD-a.

Automatizacija poslovanja

Kao jedan od najvažnijih zadataka u razvoju i realizaciji IS CKDD-a, predstavljala je automatizacija poslovnih procesa. Automatizacija se odnosi kako na procese koji se sprovode unutar CKDD-a, tako i na procese koji su inicirani od strane drugih učesnika na tržištu HOV, ili drugih institucija. Kao najznačajnija automatizacija se može smatrati integracija sa sistemom za plaćanje RTGS, čiji je provajder CBCG, sa sistemom za kliring i saldiranje u sistemu CKDD-a. Postoji čitav niz automatizacija poslovnih procesa, s tim što automatizacija procesa iniciranih od strane drugih institucija, zahtijevaju poseban tretman, naročito u bezbjednoj razmjeni podataka.

6.2. Ulaganje u obrazovanje zaposlenih

Stručno usavršavanje i edukacija zaposlenih u CKDD-u, u 2021. godini, sastojala se u prisustvovanju stručnim skupovima i inoviranju znanja u skladu sa zahtjevima stručnog i tehnološkog razvoja. U dijelu usavršavanja zaposlenih u IT sektoru, vrši se permanentno ulaganje u skladu sa potrebama razvoja informacionog sistema i primijenjenim tehnologijama.

7. INFORMACIJE O OTKUPU SOPSTVENIH AKCIJA, ODNOSNO UDJELA

CKDD na dan 31.12.2021. godine, nema, niti je posjedovalo tokom 2021. godine sopstvene akcije.

Takođe, društvo ne namjerava da stiče sopstvene akcije u narednom periodu.

8. POSLOVNE JEDINICE

CKDD svoju djelatnost obavlja u Podgorici, na adresi Svetlane Kane Radevic bb, i nema poslovnih jedinica na drugim lokacijama.

9. PODACI O FINANSIJSKIM INSTRUMENTIMA OD ZNAČAJA ZA PROCJENU FINANSIJSKOG POLOŽAJA I USPJEŠNOSTI POSLOVANJA

Finansijski instrumenti

Klasifikacija

CKDD klasifikuje svoja finansijska sredstva u sljedeće kategorije: finansijska sredstva raspoloživa za prodaju, finansijska sredstva ili finansijske obaveze po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha, investicije koje se drže do dospjeća, krediti i potraživanja.

Finansijska sredstva raspoloživa za prodaju

Finansijska sredstva raspoloživa za prodaju su plasmani za koje postoji namjera držanja u neodređenom vremenskom periodu, koja mogu biti prodana zbog potrebe za likvidnošću ili usled promjene kamatnih stopa, deviznih kurseva ili tržišnih cijena.

Finansijska sredstva raspoloživa za prodaju inicijalno se priznaju po fer vrijednosti uvećanoj za transakcione troškove. Brokerske provizije plaćene za posredovanje priznaju se kao rashod perioda.

Nakon inicijalnog priznavanja, finansijska sredstva raspoloživa za prodaju se iskazuju po fer vrijednosti.

Ukoliko za finansijska sredstva raspoloživa za prodaju ne postoji aktivno tržište, finansijska sredstva raspoloživa za prodaju se vrednuju po nabavnoj vrijednosti.

Efekti promjena vrijednosti HOV raspoloživih za prodaju evidentiraju se u zavisnosti od da li se radi o fluktuacijama na tržištu ili obezvređenju.

Za HOV koje se kotiraju na aktivnom tržištu i za koje se pouzdano može utvrditi fer vrijednost na kraju izvještavanog perioda se iskazuju po fer vrijednosti. Utvrđena razlika između fer vrijednosti i knjigovodstvene vrijednosti na dan bilansa evidentiraju se kao nerealizovani gubitak ili nerealizovani dobitak po osnovu HOV raspoloživih za prodaju. Momentom otuđenja ili umanjenja vrijednosti usled obezvređenja kumulirani dobitci

ili gubici, prvobitno priznati na računima nerealizovanih dobitaka ili gubitaka, priznaju se u bilansu uspjeha kao dobitak ili gubitak perioda u kom su ostvareni.

Kamata izračunata korišćenjem metode efektivne kamatne stope predstavlja prihod perioda.

Finansijska sredstva po fer vrijednosti čiji se efekti promjena u fer vrijednostima iskazuju u bilansu uspjeha

Finansijska sredstva po fer vrijednosti, čiji se efekti promjena u fer vrijednosti, iskazuju u bilansu uspjeha su finansijska sredstva koja se drže radi trgovanja. Finansijsko sredstvo se klasifikuje u ovu kategoriju ukoliko je pribavljeno prvenstveno radi prodaje u kratkom roku. Derivati se takođe klasifikuju kao sredstva koja se drže radi trgovanja, osim ako su određeni kao instrument zaštite od rizika. Sredstva u ovoj kategoriji su klasifikovana kao tekuća sredstva.

Finansijsko sredstvo ili finansijska obaveza po fer vrijednosti, čiji se efekti promjena u fer vrijednosti, iskazuju u bilansu uspjeha, inicijalno se priznaju po fer vrijednosti, bez dodavanja troškova transakcije. Poslije početnog priznavanja odmjeravaju se po njihovim fer vrijednostima, bez oduzimanja troškova transakcije koji mogu nastati prilikom prodaje ili drugog otuđenja.

Dobitak ili gubitak od finansijskog sredstva ili finansijske obaveze klasifikovanih po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha priznaju se u bilansu uspjeha.

Finansijska sredstva koja se drže do dospjeća

Finansijska sredstva koja se drže do dospjeća su nederivatna finansijska sredstva sa fiksnim ili utvrdivim rokovima plaćanja i fiksnim rokovima dospjeća, koja CKDD ima namjeru i mogućnost da drži do dospjeća.

U slučaju da CKDD odluči da proda značajan dio finansijskih sredstava koja se drže do dospjeća, cijela kategorija će biti reklasifikovana kao raspoloživa za prodaju. Finansijska sredstva koja se drže do dospjeća klasifikuju se kao dugoročna sredstva, osim ako su rokovi dospjeća kraći od 12 mjeseci od datuma bilansa stanja, kada se klasifikuju kao kratkoročna sredstva.

Finansijska sredstva koja se drže do dospjeća inicijalno se priznaju po fer vrijednosti (u koju se uključeni i transakcioni troškovi nastali po osnovu njihovog sticanja, odnosno emitovanja).

Hartije od vrijednosti koje glase na stranu valutu, kao i svi drugi finansijski plasmani u stranoj valuti, procjenjuju se po srednjem kursu strane valute na dan bilansiranja.

Nakon početnog priznavanja, hartije od vrijednosti koje se drže do dospjeća, vrednuju se po amortizovanoj vrijednosti korišćenjem metode efektivne kamatne stope.

Finansijske obaveze

Finansijske obaveze se nakon početnog priznavanja, odmjeravaju po amortizovanoj vrijednosti koristeći metod efektivne kamane stope, osim za finansijske obaveze po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha.

Ponovne klasifikacije

Ako, kao rezultat promjene namjere ili sposobnosti, više nije prikladno klasifikovati investiciju kao onu koja se drži do dospeća, ona se ponovo klasifikuje kao raspoloživa za prodaju i ponovo odmjerava po fer vrijednosti. Kod prodaje ili ponovne klasifikacije više nego beznačajnog dijela investicija koje se drže do dospjeća, svaka preostala investicija istog tipa koja se drži do dospjeća treba da se ponovo klasifikuje kao ona koja je raspoloživa za prodaju.

Umanjenje vrijednosti finansijskih sredstava

Procjena da li postoji neki objektivan dokaz da je došlo do umanjenja vrijednosti finansijskog sredstva CKDD treba da procjenjuje na kraju svakog izvještajnog perioda. Finansijsko sredstvo je umanjene vrijednosti ako i samo ako postoji objektivan dokaz umanjenja vrijednosti kao rezultat događaja koji se odigrao poslije prvobitnog priznavanja sredstva i taj nastanak gubitka (ili nastanci gubitka) ima uticaja na procijenjene buduće tokove gotovine od finansijskog sredstva ili grupe finansijskih sredstava koji se mogu pouzdano procijeniti.

Objektivni dokaz da je došlo do umanjenja vrijednosti finansijskog sredstva ili grupe finansijskih sredstava obuhvata uočljive podatke koje CKDD može da primijeti o nastanku gubitka:

- (a) značajnoj finansijskoj teškoći emitenta ili dužnika;
- (b) kršenju ugovora, kao što je neispunjenje obaveze ili zakasnele isplate kamate ili glavnice;
- (c) garanciji od strane zajmodavaca zajmoprimcu, zbog ekonomskih ili pravnih razloga u vezi sa finansijskom teškoćom zajmoprimca, povlastice koju zajmodavac ne bi uzimao u obzir u nekim drugim okolnostima;
- (d) visokoj vjerovatnoći bankrota ili druge finansijske reorganizacije zajmodavca;
- (e) nestanku aktivnog tržišta za to finansijsko sredstvo zbog finansijskih teškoća;
- (f) značajan (više od 30%) ili dugotrajan pad (duže od godinu dana) fer vrijednosti investicije u instrument kapitala ispod nabavne vrijednosti;
- (f) uočljivim podacima koji pokazuju da postoji mjerljivo smanjenje budućih tokova gotovine od grupe finansijskih sredstava nakon početnog priznavanje tih sredstava, mada smanjenje ne može još uvijek da se utvrdi za pojedinačna finansijska sredstva u grupi.

Ako postoji objektivan dokaz da je nastao gubitak zbog umanjenja vrijednosti od kredita ili potraživanja ili investicija koje se drže do dospeljeća koje se knjiže po amortizovanoj vrijednosti, iznos gubitka se odmjerava kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti sredstva i sadašnje vrijednosti procijenjenih budućih tokova gotovine (isključujući buduće kreditne gubitke koji nijesu nastali) diskontovanih po prvobitnoj efektivnoj kamatnoj stopi finansijskog sredstva (to jest, efektivnoj kamatnoj stopi izračunatoj prilikom prvobitnog priznavanja). Iznos gubitka treba da se prizna u bilansu uspjeha.

Prestanak priznavanja finansijskih sredstava

CKDD vrši isknjižavanje finansijskog sredstva kada prava na priliv gotovine po osnovu tog sredstva isteknu ili kada ta prava prenese na drugoga.

Finansijske obaveze

Finansijske obaveze se inicijalno priznaju u visini nabavne vrijednosti koja predstavlja poštnu vrijednost primljene nadoknade. Nakon inicijalnog priznavanja, finansijske obaveze se iskazuju po amortizovanoj vrijednosti korišćenjem metoda efektivne kamatne stope, osim finansijskih obaveza po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha. Amortizovana vrijednost finansijske obaveze je iznos po kome se obaveze inicijalno vrednuju, umanjen za otplate glavnice, a uvećan ili umanjen za akumuliranu amortizaciju korišćenjem metoda efektivne kamatne stope.

CKDD vrši isknjiženje obaveze kada je obaveza izmirena, ukinuta ili kada je prenijeta na drugoga.

Kratkoročna potraživanja, plasmani i gotovina

Kratkoročna potraživanja, plasmani i gotovina uključuju: potraživanja za koja se očekuje da će biti realizovana u toku jedne godine od datuma bilansa, novac i salda na računima banaka raspoloživa za tekuće poslovanje, hartije od vrijednosti koje se ne namjeravaju zadržati i koje se mogu lako realizovati, plaćanja unaprijed za kupovinu tekućih sredstava, kao i iznose plaćene za troškove za koje se očekuje da će biti iskorišćeni u okviru jene godine od datuma bilansa.

Kratkoročna potraživanja obuhvataju potraživanja od kupaca, pravnih i fizičkih lica u zemlji i inostranstvu, po osnovu prodaje usluga.

Kratkoročni plasmani obuhvataju depozite, hartije od vrijednosti i ostale kratkoročne plasmane sa rokom dospjeća, odnosno prodaje do godinu dana od dana nastanka.

Kratkoročna potraživanja od kupaca mjere se po vrijednosti iz originalne fakture.

Ako se vrijednost u fakturi iskazuje u stranoj valuti, vrši se preračunavanje u izvještajnu valutu po srednjem kursu važećem na dan transakcije.

Promjene deviznog kursa od datuma transakcije do datuma naplate potraživanja iskazuju se kao kursne razlike u korist prihoda ili na teret rashoda.

Kratkoročna potraživanja procjenjuju se po nominalnoj vrijednosti, umanjenoj indirektno za procijenjeni iznos vjerovatne naplativosti potraživanja, a direktno ako je nemogućnost naplate izvjesna i dokumentovana.

Odluku o indirektnom otpisu, odnosno ispravci vrijednosti potraživanja od kupaca preko računa ispravke vrijednosti na predlog Komisije za popis potraživanja i kratkoročnih plasmana donosi Odbor direktora.

Odluku o direktnom otpisu potraživanja od kupaca na predlog Komisije za popis potraživanja i kratkoročnih plasmana donosi Odbor direktora Društva.

10. CILJEVI I METODE ZA UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM

Sistem upravljanja rizicima je proces kojim organizacije metodološki vode računa o rizicima povezanim s njihovim aktivnostima radi postizanja kontinuirane dobiti, kako unutar svake aktivnosti, tako i u cjelokupnom portfoliju aktivnosti.

Cilj sistema upravljanja rizicima u CKDD-u je stvaranje vrijednosti i smanjenje posledica rizika.

Identifikacija rizika je proces kojim se identifikuju i dokumentuju potencijalni rizici.

Identifikovanje rizika zahtijeva temeljno poznavanje organizacije društva, tržišta na kojem ono posluje, pravnog, društvenog, političkog i kulturnog okruženja u kojem egzistira, kao i zdravo razumijevanje njegovih strateških i operativnih ciljeva, opasnosti i prijetnji povezanih sa postizanjem tih ciljeva.

Da bi se rizici prepoznali i da bi se pripremilo iznalaženje odluka, potrebne su odgovarajuće strukture i metode identifikovanja rizika.

Metode upravljanja rizicima treba da obezbjeđenje dodatne garancije za dostizanje strateških i operativnih ciljeva putem blagovremenog identifikovanja i sprečavanja rizika, definisanja efektivnih mjera obezbeđenja maksimalne efikasnosti za upravljanje rizicima.

11. INFORMACIJE O IZLOŽENOSTI RIZICIMA CIJENA, KREDITNIM RIZICIMA, RIZICIMA LIKVIDNOSTI I RIZICIMA NOVČANOG TOKA

Upravljanje finansijskim rizicima

Centralno klirinško depozitarno društvo je u svom redovnom poslovanju u različitom obimu izloženo određenim finansijskim rizicima i to:

Tržišnim rizicima,
Riziku likvidnosti,
Kreditnom riziku.

Upravljanje rizicima u CKDD-u usmjereno je na minimiziranje potencijalnih negativnih uticaja na finansijsko stanje i poslovanje CKDD-a u situaciji nepredvidivosti finansijskih tržišta. CKDD ne koristi derivativne finansijske instrumente u bilo kojoj formi osiguranja protiv gubitaka usljed rizika. Finansijski sektor se uglavnom fokusira na kreditni rizik i rizik likvidnosti i djeluje u individualnim slučajevima u cilju smanjenja rizika.

Tržišni rizik

Rizik od promjene kursa stranih valuta

CKDD nije izloženo riziku od promjene kursa valuta jer obavlja svoje poslovanje u funkcionalnoj valuti okruženja.

Rizik od promjene kamatnih stopa

CKDD je izloženo raznim rizicima koji kroz efekte promjena visine tržišnih kamatnih stopa djeluju na njegov finansijski položaj i tokove gotovine. Poslovanje CKDD-a je izloženo riziku promjene kamatnih stopa u mjeri u kojoj kamatonosna sredstva (uključujući investicije) i kamatonosne obaveze dospijevaju za naplatu u različito vrijeme ili u različitim iznosima.

Rizik od promjene ostalih cijena

Rizik od promjene ostalih cijena uključuje promjenu cijene kapitala, promjenu cijene roba, rizik od prijevremenog plaćanja i rizik rezidualne vrijednosti. CKDD nije izloženo ovim vrstama rizika.

Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti je rizik da CKDD neće biti u mogućnosti da finansira sredstva odgovarajućim izvorima finansiranja sa stanovišta rokova i stopa i rizik nemogućnosti da se sredstvo realizuje po razumnoj cijeni u odgovarajućem vremenskom okviru. CKDD je izloženo riziku likvidnosti zbog nemogućnosti da naplati svoja potraživanja od kupaca.

Kreditni rizik

Kreditni rizik je rizik nastanka finansijskih gubitaka CKDD-a kao rezultat kašnjenja klijenata ili druge ugovorne strane u izmirivanju ugovornih obaveza. Kreditni rizik se prvenstveno vezuje za izloženost CKDD-a po osnovu gotovine i gotovinskih ekvivalenata, depozita u bankama i finansijskim institucijama, investiranja u hartije od vrijednosti, potraživanja od pravnih i fizičkih lica i preuzetih obaveza. CKDD posluje sa velikim brojem kupaca i nema koncentrisanu izloženost riziku prema jednom kupcu.

Upravljanje rizikom kapitala

CKDD se opredijelilo za finansijski koncept kapitala i njegovo očuvanje prema kome je kapital definisan na osnovu nominalnih novčanih jedinica.

Cilj upravljanja kapitalom je da CKDD zadrži sposobnost da nastavi sa svojim poslovanjem u neograničenom periodu u predvidljivoj budućnosti, kako bi očuvalo optimalnu strukturu kapitala sa ciljem da smanji troškove kapitala, a vlasnicima obezbijedi dividende.

CKDD prati kapital na osnovu koeficijenta zaduženosti, koji se izračunava kao odnos neto dugovanja CKDD-a i njegovog ukupnog kapitala.

Rangiranje rizika

Da bi smo napravili mapu rizika i registar rizika, moramo prvo svrstati rizike po kategorijama.

Tabela 9. Kategorija rizika, vjerovatnoća i uticaj

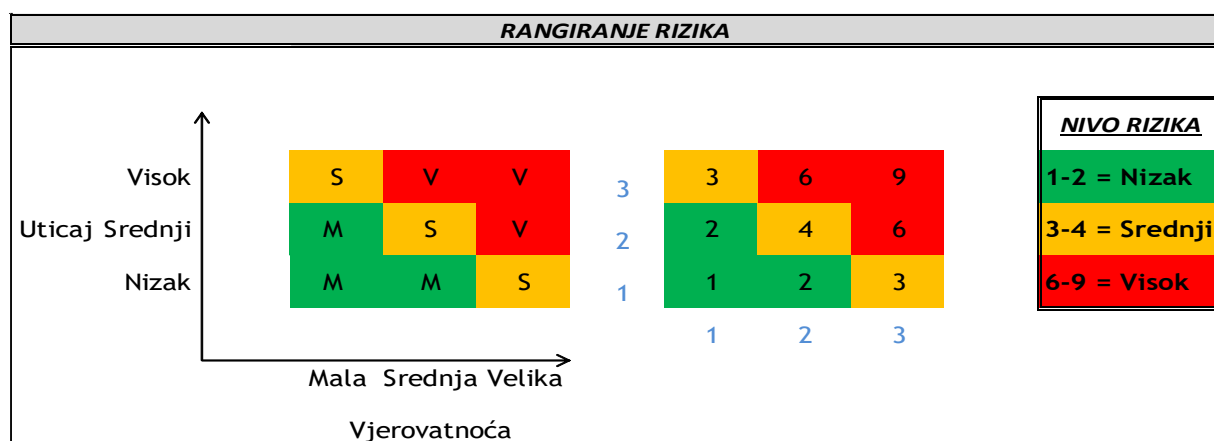
Kategorija rizika	Opis
Strateški	Ima uticaj na strateške ciljeve organizacije.
Operativni	Ima uticaj na operativne ciljeve organizacije.
Reputacioni	Utiče na reputaciju i imidž organizacije u javnosti.
Regulatorni	Rizik od neusklađenosti sa pozitivnim propisima teritorije na kojoj organizacija posluje.
Finansijski	Utiče na finansijske resurse organizacije.

Nakon kategorizacije rizika, moramo procijeniti vjerovatnoću rizika i uticaj rizika:

Vjerovatnoća	Opis
Velika	Velika vjerovatnoća da će se rizičan slučaj dogoditi.
Srednja	Postoji određena vjerovatnoća da se rizičan događaj dogodi.
Mala	Vjerovatnoća da se dogodi rizičan događaj je mala ili ne postoji.

Uticaoaj	Opis
Visok	Posledice odigravanja rizičnog događaja mogu dovesti do prestanka poslovanja ili u velikoj mjeri uticati na nastavak poslovanja organizacije.
Srednji	Posledice rizičnog događaja negativno utiču na misiju i viziju organizacije.
Nizak	Posledice mogu da utiču na svakodnevne operativne procese koji se odvijaju unutar organizacije.

Tabela 10. Rangiranje rizika

12. CILJEVI I POLITIKE U UPRAVLJANJU FINANSIJSKIM RIZICIMA, RIZICIMA I NEIZVJESNOSTIMA POSLOVANJA

Upravljanje rizikom je proces koji se sprovodi na nivou cijele organizacije, a koji se primjenjuje sa ciljem da se identifikuju potencijalni događaji koji mogu uticati na instituciju, da se rizikom upravlja u granicama spremnosti institucije da ga prihvati, kao i da se steknu razumna uvjerenja o postizanju ciljeva organizacije. Zbog toga je efikasno upravljanje rizicima CKDD-a usmjereno na: strateške ciljeve, operativne ciljeve, programske ciljeve, obim rizika koji se prate i toleranciju rizika.

Strateški ciljevi predstavljaju očekivanja na nivou CKDD-a koja odgovaraju misiji CKDD-a i viziji razvoja. Oni odražavaju izbor strategije Uprave u cilju stvaranja dodatne vrijednosti za vlasnike CKDD-a. Menadžment identifikuje rizike pridružene odabranoj startegiji i razmatra njihov uticaoaj na poslovanje.

Operativni ciljevi se vezuju uz pojedine poslovne procese. Jasno su određeni i mjerljivi i u skladu sa obimom rizika koji se prate. Operativni rizici se opisuju kao: ljudska greška, interna prevara ili zlonamjerne radnje, eksterna prevara, uzurpiranje sistema, prirodne katastrofe, ostali eksterni uzroci.

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

Programskim ciljevima se konkretizuje razrada starteških i operativnih ciljeva. Menadžment usklađuje strateške ciljeve sa misijom CKDD-a i osigurava da su strateški i operativni ciljevi konzistentni sa obimom rizika koji se prate.

Obim rizika koji se prate ima ključno mjesto u postavljanju strategije, jer usklađuje instituciju, zaposlene, procese i infrastrukturu. Od obima rizika koji se prate zavisi upotreba raspoloživih resursa.

Tolerancija rizika je mjerljiva kategorija. Neophodna je usklađenost sa obimom rizika koji se prate.

Svi odgovorni u pravnom licu obavezni su da izvještavaju o značajnim promjenama postojećih identifikovanih rizika, novim prijetnjama i mogućnostima u skladu sa dinamikom kako nastaju.

Registri rizika koje vodi pravno lice, redovno se osavremenjavaju koristeći finansijske, operativne i uticaje na poslovnu reputaciju CKDD-a kao i vjerovatne rezultate i rangove identifikovanih rizika. Procjena se takođe bavi mjerama upravljanja rizikom identifikovanim sa datumima kompletiranja takvih mjera. Takođe, procjenjuje se efektivnost takvih mjera.

U finalnoj fazi će se procjena rizika za pravno lice prezentirati izvršnom direktoru, Revizorskom odboru i Odboru direktora.

Sintetički sumarni pregledi procjena rizika za niže organizacione djelove CKDD-a su predmet informisanja viših nivoa menadžmenta.

U nastavku dajemo **Registar rizika** za naše pravno lice, zajedno sa **Ocjenom inherentnog rizika**:

Tabela 11. Tretiranje rizika i opis

Tretiranje rizika	Opis
Prihvatanje	<i>Postojanje svijesti o riziku ali isti je u skladu sa apetitom za rizikom, uglavnom zato što su troškovi tretiranja ovakvog rizika veći od posledica njegovog ostvarivanja.</i>
Smanjivanje uticaja	<i>Postojanje svijesti o riziku i pristupanju aktivnostima kako bi se isti sveo na prihvatljiv nivo, koristeći sistem internih kontrola.</i>
Transferisanje	<i>Prebacivanje rizika na treće lice (npr. osiguravajuće polise).</i>
Eliminacija uzroka	<i>Rukovodstvo donosi odluku o eliminaciji, odnosno ukidanju poslovne aktivnosti koja dovodi do rizičnog slučaja (npr. povlačenje proizvoda iz asortimana, izbjegavanje poslovanja na određenim teritorijama).</i>

Tabela 12. Registar rizika i ocjena inherentnog rizika

REGISTAR RIZIKA	Ocjena inherentnog rizika
-----------------	---------------------------

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

Entitet	Br.	Kategorija rizika	Rizik	Sektor	Oblast	Kontrola	Uticaj	Vjerovatnoća	Ocjena	Tretiranje rizika
	1	operativni rizik	Neovlašćene aktivnosti zaposlenih (obavljanje radnog procesa mimo procedura-namjerno, namjerna manipulacija dokumentima, zloupotreba povjerene odgovornosti, zloupotreba IT sistema, nepridržavanje ili kršenje postojećih zakonskih propisa po kojima CKDD postupa)	Dnevne operacije		Redovna interna kontrola i postupanje zaposlenih shodno usvojenim Pravilima CKDD, Uputstvima i Operativnim procedurama za rad sa akcionarima i emitentima, poštovanje pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta	3	1	3	Smanjivanje uticaja
	2	operativni rizik	Neadekvatno i protivpravno postupanje sa strankama (kršenje tajnosti podataka, kršenje Etičkog kodeksa, netransparentnost prema strankama, davanje pogrešnih informacija, ostalo)	Dnevne operacije		Redovna kontrola i stalno praćenje radnog procesa u Odjeljenjima za rad sa akcionarima i emitentima	2	1	2	Smanjivanje uticaja
	3	operativni rizik	Neažurnost u izvršavanju poslova (greška prilikom unosa podataka, greška prilikom sprovođenja poslovnog procesa, loša komunikacija među zaposlenima, propuštanje roka ili drugih obaveza, čuvanje podataka, nedostatak dokumenata, nepridržavanje	Dnevne operacije		Redovna kontrola i stalno praćenje radnog procesa u Odjeljenjima za rad sa akcionarima i emitentima	3	1	3	Smanjivanje uticaja

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

		dobrih poslovnih praksi u radu, ostalo)							
4	operativni rizik	Neblagovremeno izvještavanje i/ili netačno izvještavanje (propusti u obaveznom izvještavanju, netačni izvještaji)	Dnevne operacije		Praćenje zakona koji obavezuju CKDD na izvještavanje, logička provjera podataka	3	1	3	Smanjanje uticaja
5	operativni rizik	Nedostupnost aplikacije, nemogućnost primanja i slanja poruka, pogrešna automatska obrada podataka, nedostupna ili neblagovremena sistemska ponuda podataka	Dnevne operacije		Procedure IT sektora	3	1	3	Smanjanje uticaja
6	operativni rizik	Prekid u poslovanju i pad sistema	Dnevne operacije		Procedure IT sektora	2	2	4	Smanjanje uticaja
7	operativni rizik	Rizik učesnika (counterparty and custody risk)	Dnevne operacije		Pravila CKDD-a, kontrola poslovanja Članova učesnika	3	1	3	Smanjanje uticaja
8	operativni rizik	Eksterne prevare	Sve dnevne aktivnosti		Zahtijevanje originalne dokumentacije ili ovjerenih kopija, pažljiva obrada dokumentacije	2	1	2	Smanjanje uticaja
9	operativni rizik	Nenaplaćena potraživanja	Finansije i računovodstvo		Redovna kontrola analitičkih kartica, opomene i utuženja	1	3	3	Smanjanje uticaja
10	operativni rizik	Neusklađenost sa zakonima, propisima i odlukama	Finansije i računovodstvo		Praćenje međunarodnih računovodskih	3	1	3	Smanjanje uticaja

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

					tvenih standarda, zakona, redovne obuke, seminari				
11	operativni rizik	Ljudska greška u obradi transakcija ili u pripremi finansijskog izvještaja	Finansije i računovodstvo		Interne kontrole	2	1	2	Smanjanje uticaja
12	Operativni rizik	Netačna vremenska razgraničenja	Finansije i računovodstvo		Interne provjere	2	2	4	Smanjanje uticaja
13	operativni rizik	Gubitak funkcionalnosti sistema koji su od vitalne važnosti za funkcionisanje CKDD	Informacione tehnologije		Procedure IT sektora	3	1	3	Smanjanje uticaja
14	operativni rizik	Gubitak funkcionalnosti komponenti sistema, aplikacija i servisa koji su od ključne važnosti za poslovanje CKDD-a	Informacione tehnologije		Procedure IT sektora	3	1	3	Smanjanje uticaja
15	operativni rizik	Gubitak aplikacija koje su važne za poslovanje	Informacione tehnologije		Procedure IT sektora	2	2	4	Smanjanje uticaja
16	operativni rizik	Angažovanje lica izvan CKDD za obavljanje poslova održavanja softvera	Informacione tehnologije			2	1	2	Smanjanje uticaja
17	operativni rizik	Neovlašćeno ulaženje u bazu podataka (pokušaj pristupa IT sistemu od strane trećeg lica sa ciljem da se manipulišu, prisvoje, oštete podaci, odnosno resursi firme)	Informacione tehnologije		Porcedure IT sektora	2	2	4	Smanjanje uticaja

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

18	Operativni rizik	Nepridržavanje ili kršenje postojećih zakonskih propisa po kojima CKDD postupa	Opšti i pravni poslovi	Eksterne kontrole nadležnih institucija: Komisija za tržište kapitala (KTK), Agencija za sprečavanje korupcije (ASK), Agencija za slobodan pristup informacijama; Interne kontrole nadležnih organa CKDD-a: Izvršni direktor, Revizorski odbor i Odbor direktora	3	1	3	Smanjanje uticaja
19	Operativni rizik	Neblagovremeno izvještavanje i/ili netačno izvještavanje (propusti u obaveznom izvještavanju, netačni izvještaji)	Opšti i pravni poslovi	Eksterne kontrole nadležnih institucija: Komisija za tržište kapitala (KTK), Agencija za sprečavanje korupcije (ASK), Agencija za slobodan pristup informacijama; Interne kontrole nadležnih organa CKDD-a: Izvršni direktor, Revizorski odbor i Odbor direktora	3	1	3	Smanjanje uticaja
20	Operativni rizik	Nepropisno postupanje sa tajnom i	Opšti i pravni poslovi	Interna kontrola primjene i poštovanja	3	1	3	Smanjanje uticaja

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

		povjerljivom dokumentacijom		zakonodavnog okvira od strane zaposlenih				
21	Operativni rizik	Neproписno i/ili neblagovremeno arhiviranje i dalje postupanje sa primljenom i poslatom dokumentacijom	Opšti i pravni poslovi	Interna kontrola primjene i poštovanja zakonodavnog okvira od strane zaposlenih	3	1	3	Smanjenje uticaja

CKDD ima usvojenu strategiju i politiku upravljanja rizicima.

13. SISTEM UNUTRAŠNJE KONTROLE CKDD I UPRAVLJANJE RIZIKOM U ODNOSU NA POSTUPAK FINANSIJSKOG IZVJEŠTAVANJA

Upravljanje rizikom podrazumijeva blagovremeno reagovanje na nepoželjne događaje koji mogu spriječiti ili otežati ostvarenje ciljeva Društva. Osnovni kriterij za uspostavljanje upravljanja rizikom u odnosu na postupak finansijskog izvještavanja je da se finansijsko izvještavanje organizuje kontinuirano, na način i u rokovima predviđenim Zakonom i aktima CKDD-a.

Aktima CKDD-a propisani su vrste finansijskih izvještaja koji se sačinjavaju radi praćenja stanja i rezultata poslovanja, kao vrste izvještaja i rokovi izvještavanja u cilju praćenja ispunjenja finansijskih planova.

Statutom CKDD-a propisano je da: CKDD je dužno da vodi ili osigura vođenje svih poslovnih knjiga u skladu sa zakonom.

Nakon isteka svake poslovne godine CKDD je dužno u zakonom određenom roku da sastavi godišnje finansijske izvještaje (bilans stanja, bilans uspjeha, izvještaj o promjenama u finansijskom položaju, bilješke uz finansijske izvještaje), da ih dostavi na reviziju, te da sastavi godišnji izvještaj.

Nakon obavljenih radnji i postupaka iz prethodnog stava Odbor je dužan da sazove redovnu sjednicu Skupštine, koja se mora održati u rokovima određenim zakonom na kojoj se razmatraju i usvajaju finansijski izvještaji.

Takođe Statut propisuje da obavezu Odbora direktora da utvrđuje predlog godišnjeg obračuna i izvještaja o poslovanju kao i da razmatra periodične izvještaje o poslovanju.

Pravilnikom o računovodstvu propisano je da se poslovne knjige vode po sistemu dvojnog knjigovodstva, a sastoje se od:

1. dnevnika
2. glavne knjige
3. pomoćnih knjiga

Pomoćnim knjigama smatraju se i vanbilansne evidencije za sredstva i izvore sredstava koji se iskazuju u tim evidencijama.

Oblik i sadržinu poslovnih knjiga utvrđuje Izvršni direktor CKDD-a. Poslovne knjige vode se posebno za svaku poslovnu godinu. Rukovodilac računovodstva može da odluči da se pojedine poslovne knjige vode za dvije i više godina.

IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA CKDD-a

Knjiženja u poslovnim knjigama vrše se na osnovu vjerodostojnih knjigovodstvenih isprava. Knjigovodstvena isprava sastavlja se u organizacionom dijelu CKDD-a u kojem je obavljena poslovna promjena, odmah po nastanku poslovne promjene.

Knjigovodstvene isprave moraju da sadrže sve podatke iz kojih se utvrđuje nastanak poslovne promjene sa svim priložima kojima se dokazuje njen nastanak.

Poslovne knjige vode se na računaru uz korišćenje računovodstvenog softvera koji obezbeđuje funkcionisnje sistema internih računovodstvenih kontrola.

U cilju praćenja finansijskog izvještavanja računovodstveni iskazi sastavljaju se i dostavljaju na propisanim obrascima i to:

Odboru direktora dostavlja se sljedeće:

- Mjesečni izvještaji u formi pregleda ostvarenja prihoda i rashoda, u odnosu na godišnji finansijski plan do 20. narednog mjeseca za prethodni mjesec,
- Kvartalni finansijski izvještaj na obrascima bilansa stanja, bilansa uspjeha, bilansa novčanih tokova i izvještaj o promjenama na kapitalu u roku od 30 dana od završetka kvartala,
- Godišnji finansijski izvještaj na obrascima bilansa stanja, bilansa uspjeha, bilansa novčanih tokova, izvještaj o promjenama na kapitalu sa napomenama uz finansijske izvještaje do 31. marta naredne godine za prethodnu godinu.

Komisiji za tržište kapitala dostavlja se sljedeće:

- Kvartalni finansijski izvještaj koji sadrži kvartalne finansijske iskaze, kvartalni izvještaj o upravljanju i izvještaj odgovornih lica da su finansijski izvještaji sastavljeni u skladu sa odgovarajućim računovodstvenim standardima, u roku od 30 dana od završetka kvartala,
- Polugodišnji finansijski izvještaj koji sadrži polugodišnje finansijske iskaze, polugodišnji izvještaj o upravljanju i izvještaj odgovornih lica da su finansijski izvještaji sastavljeni u skladu sa odgovarajućim računovodstvenim standardima, u roku od dva mjeseca nakon završetka izvještavanog perioda,
- Godišnji finansijski izvještaj koji sadrži revidirane finansijske iskaze sa izvještajem o reviziji, izvještaj o upravljanju i izjave odgovornih lica da su finansijski izvještaji sastavljeni u skladu sa odgovarajućim računovodstvenim standardima, u roku od tri mjeseca nakon završetka finansijske godine.

Finansijski izvještaji objavljuju se na internet stranici CKDD-a, u rokovima propisanim Zakonom o tržištu kapitala.

Godišnji finansijski izvještaj na obrascima bilansa stanja, bilansa uspjeha, bilansa novčanih tokova i izvještaja o promjenama na kapitalu, napomene uz finansijske izvještaje i Izvještaj menadžmenta predaju se nadležnoj instituciji u rokovima predviđenim Zakonom.

Pravilnikom o računovodstvu propisano je i da se poslovne knjige, knjigovodstvene isprave, računovodstveni softveri i računovodstveni iskazi čuvaju se u rokovima koji su propisani Zakonom o računovodstvu.

Poslovne knjige, knjigovodstvene isprave i računovodstveni softver čuvaju se na računaru i odgovarajućim medijima za arhiviranje podataka u prostorijama CKDD-a u računovodstvu ili arhivi do roka predviđenog Zakonom.

Usklađivanje promjena i stanja glavne knjige sa dnevnikom i pomoćnim knjigama vrši se prije sastavljanja polugodišnjih i godišnjih finansijskih izvještaja.

Radi usklađivanja knjigovodstvenog stanja sa stvarnim stanjem vrši se popis imovine i obaveza na kraju poslovne godine. Pored redovnog popisa sa stanjem 31. decembra, popis se vrši i u slučaju primopredaje dužnosti računopolagača, prestanka pravnog lica i u drugim slučajevima predviđenim zakonom.

Izvršni direktor CKDD-a obrazuje komisije za popis i određuje rokove i način vršenja popisa u skladu sa zakonom i propisima donijetim na osnovu zakona.

Izveštaj o izvršenom popisu razmatra Odbor direktora. Izvršni direktor se brine o sprovođenju rezultata i donosi odluku o usklađivanju knjigovodstvenog sa stvarnim stanjem.

Izveštaj o popisu sa popisnim listama i odlukom dostavlja se računovodstvu najkasnije mjesec dana prije propisanog roka za dostavljanje godišnjeg računa.

Kontinuiranim praćenjem od strane strateškog i izvršnog menadžmenta u CKDD-a mogućnost neblagovremenog i/ili netačnog izvještavanja (propusti u obaveznom izvještavanju, netačni izvještaji) svedeni su na minimum.

Odjeljenje za IT posebnu pažnju posvećuje bezbjednosti sistema, kontroli pristupa i nedozvoljenom pristupu podataka, uz primjenu najsavremenijih hardverskih i softverskih tehnoloških rješenja.

Menadžment CKDD-a kontinuirano razmatra sve finansijske izvještaje, blagovremeno reaguje na sve informacije koje dobija putem finansijskih izvještaja u cilju nesmetanog i kontinuiranog nastavka poslovanja.

14. KODEKS KORPORATIVNOG UPRAVLJANJA

Izjava o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja

Uvažavajući značaj postojanja Kodeksa korporativnog upravljanja, CKDD kao jedna od najznačajnijih institucija tržišta kapitala Crne Gore, dobrovoljno primjenjuje Kodeks korporativnog upravljanja, usvojen 2009 godine, a nastao kao rezultat saradnje Montenegroberze ad Podgorica i Međunarodne finansijske korporacije (IFC), u okviru Programa korporativnog upravljanja u Jugoistočnoj Evropi.

U višegodišnjem iskustvu u procesima korporativnog upravljanja, Društvo i njegovi organi su se u svom radu odnosili u okvirima dobrih praksi. U tom smislu Društvo je poštovalo sledeća pravila:

- Procedure donošenja odluka su se bazirale na poštovanju podjela odgovornosti među upravnim, nadzornim i kontrolnim organima.
- U Društvu postoji jasna organizaciona struktura, sa podjelom na sektore. Operativnu koordinaciju po vertikali provodi Izvršni direktor kroz organizaciju kolegijuma i radnih sastanaka.
- Priznata su i poštuju se prava zaposlenih utvrđena Zakonom i Kolektivnim ugovorom.
- Obezbijedeno je da se pravovremeno i tačno objelodanjuju sve materijalne činjenice vezane za Društvo, uključujući finansijsku situaciju, rezultate, vlasništvo i upravljanje Društvom.
- Utvrđeni su mehanizmi i procedure strateškog vođenja kompanije, efikasnog nadgledanja menadžmenta od strane Odbora direktora i odgovornosti Odbora prema Društvu i akcionarima.